

The Project Gutenberg eBook of Kuningas Henrik Kuudes III, by William Shakespeare

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kuningas Henrik Kuudes III

Author: William Shakespeare

Translator: Paavo Emil Cajander

Release date: July 9, 2012 [EBook #40174]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KUNINGAS HENRIK KUODES III ***

E-text prepared by Tapio Riikonen

HENRIK KUODES III

Kirj.

William Shakespeare

Paavo Cajanderin suomennos ilmestyi v. 1907.

Näytelmän henkilöt:

Kuningas HENRIK KUODES.

EDWARD, Walesin prinssi, hänen poikansa.

LUDVIG yhdestoista Ranskan kuningas.

SOMERSETin herttua, |

EXETERin herttua, |

OXFORDin kreivi, | kuninkaan puoluetta.

NORTHUMBELANDin kreivi, |

WESTMORELANDin kreivi, |

Lord CLIFFORD, |

RICHARD PLANTAGENET, Yorkin herttua.

EDWARD, MARCHin kreivi, sittemmin |

kuningas Edward neljäs, |

EDMUND, RUTLANDin kreivi, | hänen poikansa.

YRJÖ, sittemmin CLARENCEin herttua, |

RICHARD, sittemmin GLOCESTERin herttua |

NORFOLKin herttua, |

MONTAGUEn markiisi, |

WARWICKin kreivi, | Yorkin herttuan puoluetta.

PEMBROKEN kreivi, |
Lord HASTINGS, |
Lord STAFFORD, |
Sir JOHN MORTIMER, | Yorkin herttuan enot.
Sir HUGH MORTIMER, |
HENRIK, RICHMONDin nuori kreivi
Lord RIVERS, lady Greyn veli.
Sir WILLIAM STANLEY.
Sir JOHN MONTGOMERY.
Sir JOHN SOMERVILLE.
Rutlandin opettaja.
Yorkin kaupungin määri.
Towerin linnan päällikkö.
Aatelismies.
Kaksi metsänvartijaa.
Metsästäjä.
Poika, joka on tappanut isänsä.
Isä, joka on tappanut poikansa.
Kuningatar MARGAREETA.
Lady GREY, sittemmin Edward neljännen puoliso.
BONA, Ranskan kuninkaan sisar.
Sotureita, kuningas Henrikin ja kuningas Edwardin seuralaisia,
sanansaattajia, vartijoita, y.m.

Tapatumapaikka: kolmannen näytöksen alussa Ranska, muuten Englanti.

ENSIMMÄINEN NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohta.

Lontoo. Parlamentintalo.

(Rummun pärrytystä. Muutamia Yorkin puolueeseen kuuluvia sotamiehiä murtautuu sisään.
Sen jälkeen tulevat herttua York, Edward, Richard, Norfolk, Montague, Warwick ja muita,
valkoiset ruusut hatuissa.)

WARWICK.

Kuin pääsi käsistämme kuningas?

YORK.

Kun pohjan ratsulaumaa ahdistimme,
Hän pakoon hiipi, jättäin väkensä;
Ja silloin suuri lord Northumberland,
Jonk' urhon korva pakoa ei kärsi,
Rohkaisi arkaa armeijaa; hän itse,
Lord Clifford, ja lord Stafford, ryntäsivät
Päin meidän rintamaa ja, murtaen sen,
Hukkuivat miekkaan halpaim sotamiesten.

EDWARD.

Staffordin isä, herttua Buckingham,
Sai joko surman taikka kuolinhaavan:
Kypäräns' aimo iskull' iskin halki;
Se totta, isä, — tuoss' on hänen vertaan.

(Näyttää, veristä miekkaansa.)

MONTAGUE (Yorkille, näyttäen miekkaansa).
Tuo, veli, Wiltshiren on kreivin verta;
Ens' ottelussa häneen hyökkäsin.

RICHARD.

Mit' olen minä tehnyt, kerro sinä.

(Heittää maahan Somersetin herttuan pään.)

YORK.

Työn parhaan pojistani teki Richard. —
Vai hänen armonsi, Somerset, on kuollut?

NORFOLK.

Niin käyköön Gauntin koko sukukunnan!

RICHARD.

Noin vielä Henrikinkin päätä puistan.

WARWICK.

Niin myöskin minä. — Voittorikas York,
Siks kunnes sun näen tuolla istuimella,
Jonk' anastaa nyt Lancasterin heimo,
Nää silmät, jumalaut', ei ummistu.
Tuoss' arkamaisen kuninkaan on linna,
Tuoss' istuimensa: York, se haltuus ota,
Se sun on eikä Henrik kuninkaan.

YORK.

Sen teen; mut auta mua, hyvä Warwick;
On tämä sisäänmurto väkivaltaa.

NORFOLK.

Kaikk' autamme; ken pakenee, se kuoloon.

YORK.

Suur' kiitos, jalo Norfolk! — Jääkää, loordit; —
Soturit, jääkää tänne täksi yöksi.

WARWICK.

Kuningast' ei saa suinkaan loukata,
Pait jos hän aikoo väkivoimaa käyttää.

(Soturit vetäytyvät syrjään.)

YORK.

Kuningattaren parlamentti täällä
On tänään koolla; tuskinpa hän arvaa,
Ett' ollaan siinä mekin; oikeutemme
Sanalla taikka miekall' anastamme.

RICHARD.

Näin varusteissa tänne jääkäämme.

WARWICK.

Tää veriparlamentin nimen saa,
Jos York ei tule kuninkaaks ja löyhää
Ei Henrika panna pois, jonk' arkuus
On meidät vihollisten kaskuks tehnyt.

YORK.

Mua älkää hyljätkö siis; lujat olkaa;
Ma oikeuteni aion anastaa.

WARWICK.

Ei kuningas, ei paras ystävä,
Ei uljain Lancasterin puolustaja
Uskalla siipeäänkään liikutella,[1]
Kun kellojansa Warwick ravistaa.
Plantagenetin minä istutan;
Sen irti temmatkoon, ken rohkenee! —
Siis päätä, Richard, vaadi päähäs kruunu.

(Warwick taluttaa valtaistuimelle Yorkia, joka istuutuu siihen.)

(Torventoitauksia. Kuningas Henrik, Clifford, Northumberland, Westmoreland, Exeter ja muita tulee, punaiset ruusut hatuissa.)

KUNINGAS HENRIK.

Kas, loordit, tuoss' on valtaistuimella
Tuo kavaltaja rietas! Aikoo varmaan
Avulla Warwickin, sen viekkaan päärin,
Anastaa kruunun, nousta valtiaaksi. —
Northumberland, sun isäsi hän surmas, —
Sun, Clifford, myös; te kostaa vannoitte
Hänelle, pojilleen ja ystävilleen.

NORTHUMBERLAND.

Jos sit' en tee, niin taivaan kosto minuun!

CLIFFORD.

Siks mulla murhepuku raudast' on.

WESTMORELAND.

Tuotako sietäisimme? Alas siitä!
Vihasta sydän hehkuu; moist' en kärsi.

KUNINGAS HENRIK.

Oi, maltu, rakas kreivi Westmoreland!

CLIFFORD.

Tuollaiset pelkurit ne malttukoot!
Hän tuoss' ei istuis, isänne jos eläis.
Kuningas hyvä, yorkilaisiin hyökkäys
Tehkäämme tässä parlamentissa!

NORTHUMBERLAND.

Puhutpa oikein, serkku; sen me teemme.

KUNINGAS HENRIK.

Mut, loordit, kaupunkihan heitä suosii.
Ja joukkoja on heillä vallassaan.

EXETER.

Ne pakoon kiitävät, kun herttua kaatuu.

KUNINGAS HENRIK.

Se aatos vieras olkoon Henrikille,
Ett' teurashuoneeks tekis parlamentin!
Ei, lanko, sanat, uhka, tuima katse
Se sota on, jot' aikoo Henrik käydä.

(Lähestyvät herttuaa.)

York kavaltaja, alas istuimelta,
Ja polvillasi pyydä armoa:
Sun valtiaas min' olen.

YORK.

Minä sinun.

EXETER.

Hyi! Alas! Hän sun teki herttuaksi.

YORK.

Sen perin samaten kuin kreivikunnan.

EXETER.

Isäsi oli kruunun kavaltaja.

WARWICK.

Sin' olet itse kruunun kavaltaja,
Kun anastajaa Henriikkiä kuulet.

CLIFFORD.

Ketä siis, jos laillista en kuningasta?

WARWICK.

Niin, oikein; se on Richard, Yorkin herttua.

KUNINGAS HENRIK.

Ja minunko siis täytyy seisoa,
Ja sinä istut valtaistuimella?

YORK.

Niin tulee, täytyy olla. Tyydy siihen.

WARWICK.

Ole Lancaster; hän olkoon kuningas.

WESTMORELAND. Hän kuningas on sekä Lancaster, ja kreivi Westmoreland sen toteen näyttää.

WARWICK.

Ja Warwick valheeks näyttää. Unhotatte,
Me että teidät kentältä' ajoimme,
Isänne tapoimme ja pystylipuin
Marssimme linnaan kautta kaupungin.

NORTHUMBERLAND.

Niin, Warwick, surukseni muistan tuon;
Sa heimoinesi sitä kadut vielä.

WESTMORELAND.

Useamman otan hengen, Plantagenet,
Sinusta, pojistas ja heimostasi,
Kuin veripisaraa ol' isässäni.

CLIFFORD.

Suu kiinni, muuten sanain sijaan, Warwick,
Lähetin moisen laitän, joka, ennen
Kuin liikahdan, tuon surman sulle kostaa!

WARWICK.

Oo, Clifford-parka, uhkaas halveksin!

YORK.

Nyt näytämmekö oikeutemme kruunuun,
Vai miekkako sen määrää tanterella?

KUNINGAS HENRIK.

Mik' oikeus sulla, petturilla, kruunuun?
Ol' isäs Yorkin herttua kuin sinä,
Isoisäs, Roger Mortimer, Marchin kreivi.
Min' olen poika Henrik viidennen,
Mi Dauphinin ja ranskalaiset murjoi
Ja otti heiltä kaupungit ja maat.

WARWICK.

Vait Ranskasta, jonk' olet menettänyt!

KUNINGAS HENRIK.

Sen protektori menetti, en minä;
Yhdeksän-kuinen olin kruunattaissa.

RICHARD.

Nyt vaikk' on ikää, sentään menetät.
Isä, riistä kruunu anastajan päästä!

EDWARD.

Niin, isä, aseta se omaan päähäs!

MONTAGUE (Yorkille.)

Kosk' asetöitä, veli, ihaillet,

Niin kiista pois, ja miekka ratkaiskoon!

RICHARD.

Kun rumpu soi, niin kuningas jo karkaa.

YORK.

Vaietkaa, pojat!

KUNINGAS HENRIK.

Vaikene sa itse,

Puhua anna Henrik kuninkaan.

WARWICK.

Ei, Plantagenet ensin! Kuulkaa, loordit;
Ja tekin tarkatkaa ja olkaa hiljaa;
Ken hänet keskeyttää, on kuolon oma.

KUNINGAS HENRIK.

Ma valtaistuimeni heittäisinkö,
Miss' isäni ja isoisä istui?
Ei, ennen sota tään maan tuhotkoon
Ja liput — jotka Ranskass' usein liehui
Ja nyt, mun surukseni, Englannissa —
Mun kalmaan käärikööt! — Miks kalpenette?
Mun oikeuteni suuremp' on kuin hänen.

WARWICK.

Todista se, niin kuningas saat olla.

KUNINGAS HENRIK.

Aseilla Henrik neljäs kruunun voitti.

YORK.

Niin, kapinoiden kuningastaan vastaan.

KUNINGAS HENRIK (syrjään).

Mitä ma sanon? Heikko mull' on oikeus. —
Kuningas valita voi perijänsä.

YORK.

No, entä sitten?

KUNINGAS HENRIK.

Niin, jos sen hän voi,

Niin laillinen ma olen kuningas.
Usean loordin läsnä ollen Richard
Luovutti kruunun Henrik neljännelle;
Tään peri isäni, ja minä hänet.

YORK.

Kapinaan nousi valtiastaan vastaan,
Pakottain hänet kruunun jättämään.

WARWICK.

Ja vaikk' ois pakotta sen tehnyt Richard,
Pitäiskö kruunun siitä kärsiä?

EXETER.

Ei; sit' ei muille luovuttaa hän voinut
Kuin lähimmälle kruununperijälle.

KUNINGAS HENRIK.

Oletko meitä vastaan, Exeter?

EXETER.

Häness' on oikeus; siis anteeks suokaa.

YORK.

Miks kuiskitte, miks ette vastaa, loordit?

EXETER.

Hän kuningas on, tuntoni sen sanoo.

KUNINGAS HENRIK.

Minusta kaikki luopuu Yorkin puoleen.

NORTHUMBERLAND.

Plantagenet, vaikk' onkin sulla oikeus,
Noin Henrikilt' ei sentään virkaa viedä.

WARWICK.

Se, kaikkein uhaksikin, hältä viedään.

NORTHUMBERLAND.

Erehdyt: eteläss' ei sotajoukkos,
Joit' Essex, Norfolk, Suffolk, Kent on täynnä
Ja joista noin sa pöyhkeilet ja korskut,
Mun uhakseni herttuaa voi nostaa.

CLIFFORD.

Sull' olkoon oikeus tai vääräys, Henrik,
Niin Clifford lupaa sua miekoin puoltaa.
Maa auetkoon, mun nielkään elävältä,
Jos isän murhamiestä kumarran!

KUNINGAS HENRIK.

Oi, Clifford, sanas sydänt' ilahuttaa!

YORK.

Kruunustas luovu, Henrik Lancaster. —
Mitä, loordit, salakähmää mutisette?

WARWICK.

Jalolle Yorkin herttualle oikeus,
Tään talon muuten täytän satureilla
Ja yli istuimen, miss' istuu hän,
Sen vaateen piirrän anastajan verin.

(Polkee jalkaansa, sotilaita näyttäytyy.)

KUNINGAS HENRIK.

Lord Warwick, sana vain: mun kuninkaana
Suo elämäni aika hallita.

YORK.

Mulle ja suvulleni kruunu lupaa,
Niin hallita saat rauhass' elinaikas.

KUNINGAS HENRIK.

Ma siihen suostun: Richard Plantagenet,
Mun jälkeeni sa haltuus ota kruunu.

CLIFFORD.

Prinssille, pojallenne, mikä vääräys!

WARWICK.

Mtk' oikeus itselleen ja Englannille!

WESTMORELAND.

Hätäinen, pelkuri ja halpa Henrik!

CLIFFORD.

Kuink' itseäsi loukkaatkaan ja meitä!

WESTMORELAND.

Noit' ehtoja en minä kuulla siedä.

NORTHUMBERLAND.

En minä myöskään.

CLIFFORD.

Tule, lanko, pois,
Tää kuningattarelle kertokaamme.

WESTMORELAND.

Hyvästi, kehno, sukupila Henrik,
Min veress' arvon kipinää ei ole!

NORTHUMBERLAND.

Sa Yorkin suvun joudu saalihiksi,
Ja kuole kahleiss' epätyöstäsi!

CLIFFORD.

Sun sota julma perin lannistakoon,
Tai rauhass' elä hylkynä ja yksin!

(Northumberland, Clifford ja Westmoreland menevät.)

WARWICK.

Heist' älä huoli, Henrik, katso tänne!

EXETER.

Halaavat kostoja, siks eivät taivu.

KUNINGAS HENRIK.

Ah, Exeter!

WARWICK.

Miks huokaisette, herra?

KUNINGAS HENRIK.

En itseni, vaan poikaseni tähden,
Joit' estän luonnotonna perinnön.
Mut yhtä kaikki; iki-omaks sulle
Ja jälkeisilles kruunun tässä määrään
Sill' ehdoll', että valallasi lupaat
Tään kansaissodan lopettaa ja mua
Ikäni kuninkaana kunnioittaa,
Ja ettet väell' etkä petoksella
Mua kukista ja itse valtaan nouse.

YORK.

Sen valan mielelläni teen ja täytän.

(Astuu alas valtaistuimelta.)

WARWICK.

Eläköön Henrik! — Halaa häntä, York!

KUNINGAS HENRIK.

Eläös sinä ja nuo reippaat poikas!

YORK.

Nyt Lancaster ja York on sopineet.

EXETER.

Kirottu se, ken vihan jälleen nostaa!

(Torventoitus. Loordit astuvat esiin.)

YORK.

Hyvästi, valtias! Linnaani nyt lähden.

WARWICK.

Väkeni minä varaan Lontooseen.

NORFOLK.

Norfolkiin minä menen joukkoineni.

MONTAGUE.

Merille minä, josta tulinkin.

(York poikineen, Warwick, Norfolk, Montague,
soturit ja seuralaiset menevät.)

KUNINGAS HENRIK.

Ja minä, suru sydämmessä, hoviin.

(Kuningatar Margareeta ja Walesin prinssi tulevat.)

EXETER.

Kah, kuningatar tulee; katse hällä
On vihainen; pois hiivin.

KUNINGAS HENRIK.

Samoin minä.

(Aikoo mennä.)

KUNINGATAR MARGAREETA.

Ei, älä mene! Minä sua seuraan.

KUNINGAS HENRIK.

Oi, tyynny, rakas vaimo! Minä jään.

KUNINGATAR MARGAREETA.

Ken tyyni olla voi ja moista kestää?
Mies kurja! Etten impenä ma kuollut!
Sua etten koskaan oisi nähnytkään,
En koskaan sulle synnyttänyt poikaa,
Kun näen, kuink' isäks olet luonnoton!
Mit' on hän tehnyt, että perittömäks
Näin hänet teit? Jos puoliks oisit häntä
Niin hellinyt kuin minä, tuskaa nähnyt
Kuin minä hänen tähtensä, kuin minä
Verilläs häntä ruokkinut, niin ennen
Valanut oisit parhaat sydänveres,
Kuin tehnyt perijäkses julman Yorkin
Ja oman poikas perinnöttömäksi.

PRINSSI.

Et, isä, voi mua perittömäks tehdä;
Kuningas olet, minä sinut perin.

KUNINGAS HENRIK.

Margareeta, anteeksi — Anteeks, rakas poika! —
Mua herttua ja Warwick pakottivat.

KUNINGATAR MARGAREETA.

Vai pakottivat! Kuningasta pakottivat!
Häpeän tuota kuulla. Pelko raukka!
Tuhonnut itses olet, poikas, minut,
York-suvulle kun annoit moisen vallan,
Ett' armost' itse nyt vain hallitset.
Hälle ja heimolleen kun kruunun säädät,
Et muuta tee, kuin kaivat omaa hautaas
Ja ryömit siihen ennen aikaasi.
Warwick on kansleri ja Calais'n herra;
Faulconbridge julmus raumaa hallitsee;
York pantu valtakunnan holhoojaksi;
Ja nytkö turvass' olet? Moisen turvan
Saa tutiseva lamma sutten suussa.
Jos minä, vaikka olen heikko vaimo,
Siell' ollut oisin, niin ois soturit
Mun ennen saaneet keihäin lävistää,
Kuin moiseen tekoon suostunut ma oisin.
Mut sinä hengest' annat kunniasi,
Ja tuon kun näen, niin sinust' otan, Henrik,

Nyt asunto- ja vuode-eron, kunnes
Tuo parlamentinpäätös kumotaan,
Mi pojaltani perinnön on vienyt.
Lipustas luopunehet pohjan loordit
Mua seuraavat, mun lippuni kun liehuu;
Ja liehua sen pitää pilkaks sulle
Ja Yorkin suvun perihäviöksi.
Näin jätän sun. — Pois, poikaseni, tule!
On valmis armeijamme; pois, pois mukaan!

KUNINGAS HENRIK.

Jää, rakas Margareeta; mua kuule!

KUNINGATAR MARGAREETA.

Jo liiaks olet puhunut; pois tiehes!

KUNINGAS HENRIK.

Mut sinä jäät kai, rakas Edward poika?

KUNINGATAR MARGAREETA.

Niin, vihamiehiensä tapettavaksi.

PRINSSI.

Kun voittajana palaan tanterelta,
Käyn terveisillä; äitiä nyt seuraan.

KUNINGATAR MARGAREETA.

Pois, poikani! Me liiaks aikailemme.

(Kuningatar Margareeta ja prinssi menevät.)

KUNINGAS HENRIK.

Kuningatar-parka! Kuinka kiukkuun purkaa
Hän rakkautensa poikaansa ja minuun!
Yorkille vihatulle kostakoon,
Jonk' ylvä, himon kannustama henki
Vie multa kruunun ja, kuin ahnas kotka,
Lihaamme raataa, mun ja poikani!
Mua kiusaa noiden kolmen loordin ero;
Kirjoitan heille, pyydän kauniisti. —
Tule, lanko, sananviejäks sinut laitan.

EXETER.

Ja minä heidät lepytän, ma toivon.

(Menevät.)

Toinen kohtaus.

Huone Sandalin linnassa, Wakefieldin lähellä, Yorkshiressa.

(Edward, Richard ja Montague tulevat.)

RICHARD.

Mun salli, veli, vaikka olen nuorin.

EDWARD.

Ei, minä paremp' olen puhujaksi.

MONTAGUE.

Mut mull' on painavat ja vahvat syyt.

(York tulee.)

YORK.

Mitä, poikani ja veli? Riidassako?
Mist' on se riita? Kuka ensin alkoi?

EDWARD.

Ei riitaa mitään, pientä kiistaa vain.

YORK.

Ja mistä kiista?

RICHARD.

Erääst' asiasta,
Jok' armoanne koskee sekä meitä:
Englannin kruunust', isä, jok' on teidän.

YORK.

Minun? Ei ennen kuin on Henrik kuollut.

RICHARD.

Sen miehen kuolosta tai elämästä
Ei teidän oikeus riipu.

EDWARD.

Perillinen
Nyt olette, siis ottakaa se nyt.
Jos Lancasterit saavat hengittää,
Niin juoksevat he pian sivuitsenne.

YORK.

Saa rauhassa hän hallita, sen vannoin.

EDWARD.

Voi kruunust' yhden valan rikkoa;
Sata rikkoisin ma vuoden hallinnasta.

RICHARD.

Varjeltkoon luoja! Isä valapatto!

YORK.

Se olen, miekall' oikeutta jos hankin.

RICHARD.

Minä todistaa voin toista, mua kuulkaa.

YORK.

Sit' et voi, poika; se on mahdotonta.

RICHARD.

Ei vala velvoita, jos sit' ei tehdä
Todelle, lailliselle vallalle,
Joll' ompi voimaa valallisen yli.
Mut Henrik valtansa on anastanut;
Kun hän teilt' otti valan, on siis selvää,
Ett' arvoton on valanne ja tyhjä.
Aseisiin siis! Ja aatelkaapas, isä,
Kuink' ihana on kantaa kruunua,
Jonk' ympyrä Elysiumin kätkee
Ja kaikki runon autuudet ja ilot.
Miks' aikailemme siis? Min' en saa rauhaa,
Ennenkuin valkoruusuni ma kastan
Henrikin sydänvereen haaleaan.

YORK.

Jo riittää! Nousen kuninkaaks, tai kuolen.—
Sa, veli, lähde heti Lontooseen
Ja Warwickia toimeen kannusta. —
Norfolkin luokse mene sinä, Richard,
Ja salaa hälle hankkeistamme kerro. —
Sinä, Edward, sana saata Cobhamille,
Hän pian kapinaan saa kentiläiset;
Ma heihin luotan: ovat urhokansaa
Suurhenkist', ylvää, uljast', älykästä. —
Näin teidän toimiessa, minä etsin

Sopivaa tilaisuutta hyökkäykseen,
Niin ettei aikeitamme huomaa Henrik
Eik' yksin muutkaan lancasterilaiset.

(Sanansaattaja tulee.)

Mut vait! — Mit' uutta? Miksi noin on kiire?

SANANSAATTAJA.

Kuningatar ja kaikki pohjan loordit
Teit' aikoo linnassanne piirittää.
Kaksikymmentuhantisen tuo hän joukon;
Siis lujittakaa linna.

YORK.

Kyllä, miekoin.

Luuletko, että heitä pelkäämme? —
Edward ja Richard, luokseni te jääkää;
Montague veli menkään Lontooseen;
Ylevä Warwick, Cobham ja ne muut,
Jotk' annan kuninkaalle holhoajiksi,
He oveluuden taidoss' olkoot vahvat:
Ei houkon Henrikin saa valaan luottaa.

MONTAGUE.

Ma menen, veli; heidät kyllä voitan;
Ja nöyrimmät nyt sanon jäähyväiset.

(Menee.)

(Sir John ja sir Hugh Mortimer tulevat.)

YORK.

Setäni, John ja Hugh, te parahiksi
Tulette Sandaliin: meit' aikonee nyt
Kuningattaren sotavoima saartaa.

SIR JOHN.

Ei vaaraa; kentällä sen yhdytämme.

YORK.

Viidellätuhannella miehelläkö?

RICHARD.

Viidelläsadalla, jos tarvis, isä.
Heit' akka johtaa; mitä pelkäisimme?

(Marssi kuuluu etäältä.)

EDWARD.

Jo rummun kuulen; joukot järjestykseen,
Ja matkaan mars, ja suoraa päätä taistoon!

YORK.

Yks viittä vastaan! — suuri ylivoima;
Mut voitosta en, setä, epäile.
Sain Ranskass' useiss' otteluissa voiton,
Vaikk' oli yhtä vastaan kymmenen;
Miks onni nyt ei oisi yhtä suuri?

(Sotamelskettä. Menevät.)

Kolmas kohtaus.

Tasanko lähellä Sandalin linnaa.

(Sotamelskettä. Hyökkäyksiä. Rutland ja hänen
opettajansa tulevat.)

RUTLAND.

Ah, minne päästä heidän käsistään?

Oi, nähkääs, tuossa verinen on Clifford!

(Clifford tulee soturien kanssa.)

CLIFFORD.

Pois tieltä, pappi! Kaapus sinut turvaa.

Mut kirotn tuon herttuan sikiö,

Jonk' isä tappoi isäni, — hän kuolkoon.

OPETTAJA.

Ja minä hälle seuraa teen, mylord.

CLIFFORD.

Soturit, viekää hänet pois!

OPETTAJA.

Ah, Clifford, syytönt' älä lasta tapa,

Siit' ihmisten ja Jumalan saat vihat.

(Sotamiehet vievät hänet väkisin pois.)

CLIFFORD.

Mitä? Onko kuollut jo? Vai pelostako

On silmäns' ummistanut? Ma ne avaan.

RUTLAND.

Noin ahnas jalopeura katsoo uhriin,

Jok' aihkaa julmissa sen käpälissä;

Noin ilkkuen se kiertää saalistaan,

Ja lähenee ja kappaleiks sen raataa. —

Oi, hyvä Clifford, miekkas minuun iske,

Älä tuota julmaa uhkakatsetta.

Ennenkuin kuolen, kuule, rakas Clifford:

Vihalles olen liian halpa uhri,

Sa miehiin koston käännä, mun suo elää.

CLIFFORD.

Laps-parka, turhaan puhut: sanoiltasi

Tien sulkenut mun isäni on veri.

RUTLAND.

Mun isäni veri avatkoon sen taas;

Hän mies on; vaadi hänet taistoon, Clifford.

CLIFFORD.

Vaikk' oisi tässä veljeskin, niin sinun

Ja niiden henkeen kostoni ei tyytyis.

Vaikk' esi-isäis haudat auki loisin

Ja lahot kirstut vitjaan ripustaisin,

Ei lientyis vihani, en rauhaa sais.

Jos Yorkin suvust' ainoankin näen,

Niin on kuin mieltä riivais raivotar.

Ja kunnes sukupuuttoon juuritan

Sen hornan heimon, elän helvetissä.

Siis — —

(Nostaa kätensä.)

RUTLAND.

Rukoilla suo mun, ennenkuin ma kuolen!

Sua rukoilen: mua sääli, rakas Clifford!

CLIFFORD.

Niin säälin, niinkuin miekan kärki säälii.

RUTLAND.

En loukannut sua ole; miks mun tapat?

CLIFFORD.

Mua isäs loukkas.

RUTLAND.

Ennen kuin ma synnyin.

On poika sulla: sääli hänen tauttaan,
Hän ettei sais — vanhurskas kun on luoja —
Mun-kaltaistani surmaa kostoksi.
Oi, elinkaudeks minut tyrmään kytke,
Ja jos ma aihett' annan suuttumukseen,
Vie silloin henki; nyt ei sulla syytä.

CLIFFORD.

Vai mull' ei syytä?
Isäsi tappoi isäni: siis, kuole!

(Lävistää hänet.)

RUTLAND.

Dii faciant, laudis summa sit ista tuae!

(Kuolee.)

CLIFFORD.

Plantagenet, Plantagenet, ma tulen!
Tuo poikas veri, joka miekkaani
Nyt tahrautuu, se siinä ruostukoon,
Siks kuin sun veres yhteen siihen hyytyy
Ja kummankin saan pestä pois yht'aikaa.

(Menee.)

Neljäs kohta.

Sama paikka.

(Miekankalsketta. York tulee.)

YORK.

Kuningattaren joukot saivat voiton;
Setäni kaatuivat mua suojellessaan,
Ja tuiman vihollisen alta väistyy
Väkeni, paeten kuin laivat tuulta,
Tai lampaat, joita ahnas hukka vainoo.
Ties luoja, kuinka poikaini on käynyt;
Sen tiedän vain, ett', eläen tai kuollen,
He puoliansa pitivät kuin miehet,
Jotk' ovat mainetöihin syntyneet.
Kolmasti luoksi raivas Richard tiensä,
Kolmasti huusi: "Rohkeutt', isä! Kestä!"
Tul' yhtä usein Edward vierelleni
Ja miekka purppurainen kahvaan asti
Punattu vastustajain verillä.
Ja rohkeimmatkin sankarit kun taantui,
Huus Richard: "Päälle! Tuumaa ei saa väistää!"
Ja huusi: "Kruunu, taikka kuulu hauta!
Valtikka, taikka kuoppa-paha maassa!"
Näin taaskin päälle hyökättiin, mut, ah!
Taas väistytettiin; niinkuin näet joutsenen,
Mi turhaan ponnistelee virtaa vastaan
Ja ylen tuimaan uupuu aallokkoon.

(Lyhytaikaista hälyä ulkona.)

Haa! Kuule! Turkka vainolainen saapuu:

Olen heikko, sen en vimmaa pakoon pääse;
Jos vahva oisin, sen en vimmaa väistäis.
Jo elämäni lasist' uupuu hiekka;
Mun tähän täytyy jäädä, tähän kuolla.

(Kuningatar Margareeta, Clifford, Northumberland,
nuori prinssi tulevat satureineen.)

Tule, julma Clifford — verinen Northumberland —
Vihaanne sammumatont' yhä kiihdän.
Kas, täss' on pilkka, laukausta varron.

NORTHUMBERLAND.

Heittäydy armoon, korska Plantagenet!

CLIFFORD.

Niin moiseen armoon, jota julma Richard
Käteisin maksuin tarjos isälleni.
Nyt Phaëton on syössyt vaunuistaan
Ja keskipäivästä on tehnyt illan.

YORK.

Mun tuhkani se, niinkuin Phoenix, siittää
Voi linnun, joka teille kaikin kostaa.
Näin toivoen ma silmään taivaaseen
Ja siit' en huoli, mitä mulle teette.
No, tulkaa! Noinko monta — pelkuria?

CLIFFORD.

Noin pelkur' raivoo, jok' ei pakoon pääse;
Noin kyyhky nokkii haukan kynsiä;
Noin rosvo, elämästään toivotonna,
Oikeuden-palvelijaan herjaa syytää.

YORK.

Oi, Clifford, ajattele taapäin hiukan
Ja johda mielees entisaikojamme!
Jos häpeältä voit, mua silmiin katso,
Ja pure kieltäsi, kun pelkuriks se
Minua soimaa, jonka tuima katse
Sun usein lannisti ja pakoon ajoi.

CLIFFORD.

En aio sulle sanaa sanast' antaa,
Vaan iskust' iskun, kaksi yhdestä.

(Paljastaa miekkansa.)

KUNINGATAR MARGAREETA.

Seis, uljas Clifford! Tuhannesta syystä
Pidentää tahdon elämää sen konnan. —
Hän kuuro kiukusta on; puhu sinä,
Northumberland!

NORTHUMBERLAND.

Seis, Clifford! Liian arvon
Sa hälle suot, jos sormesikin nirhaat,
Kun sydämmen sa hältä lävistät.
Ei uljaan miehen työtä pistää kättään
Vihaisen koiran hampahien väliin,
Jos voi sen luotaan työntää potkulla.
Kymmentä yhtä vastaan mies ei pelkää.

(Käyvät käsiksi Yorkiin, joka ponnistelee vastaan.)

CLIFFORD.

Noin pyristelee kurppa satimessa.

NORTHUMBERLAND.

Noin kanikin se potkii verkossa.

(York otetaan vangiksi.)

YORK.

Näin riemuitsevat varkaat saaliistaan;
Näin kunnan mies se rosvovoimaa väistää.

NORTHUMBERLAND.

Kuink', armo, menetellä hänen kanssaan?

KUNINGATAR MARGAREETA.

Northumberland ja Clifford, urhot jalot,
Mies tuokaa tähän myyränmättähälle;
Hän oikokäsin vuoriin kurkoitteli,
Mut kädellään vain jakoi varjoa.
Sinäkö, sinä, aiot kuninkaaksi?
Sinäkö parlamentiss' ääntä pidit
Ja suurta sukuperäas saarnasit?
Miss' on nyt poikalaumas, auttajasi?
Se hurja Edward ja se hauska Yrjö?
Ja ihmelaps, se uljas kyssäselkä,
Se Riku-poika, joka kärein äänin
Kapinaan isä-taataa houkutteli?
Ja missä Rutland-lemmikki ja muut?
Kas, York! Tuon liinan minä kastoin vereen,
Jot' uljas Clifford miekankärjellään
Herutti pojan povesta. Jos silmäs
Voi hänen surmastansa vettyä,
Niin ota tämä posken pyyhkimeksi.
York-parka! Verivihalta jos voisin,
Niin surkeata tilaas itkisin.
Sydänny, York, mua sillä hauskuttaisit!
Mitä? Niinkö tulisydän tuntos poltti,
Ett' ei jää kyyneltäkään Rutlandille?
Miks levollinen noin? Jos hurjistuisit!
Ja jotta hurjistuisit, näin sua ilkun.
Hammasta pure, riehu, jalkaa polje,
Min' että tanssia ja laulaa saisin!
Vaan — palkkaa, näen ma, vaadit hauskutteestas.
Ei puhu York, jos häll' ei kruunua. —
Yorkille kruunu! — Polvistukaa, loordit! —
Pidelkää häntä, että saan sen päähän.

(Asettaa paperisen kruunun hänen päähänsä.)

Kas noin! Nyt näytät oikein kuninkaalta!
Niin, tuo se istuimen vei Henrikiltä,
Ja tuo se hänen perijäkseen tehtiin! —
Mut kuinka suur' Plantagenet näin väleen
Nyt kruunataan, ja kalliin valan rikkoi?
Minusta hän ei kuninkaaks sais tulla,
Ennenkuin kuololle lyö Henrik kättä.
Henrikin säteikköönkö pistät pääsi
Ja ryöstät virveen hänen kulmiltaan
Eläissään vielä, vastoin pyhää valaa?
Oo, se on anteeks antamaton synti! —
Pois, kruunu pois, ja kruunun kanssa pää!
Pää pois, ma muuten en voi hengittää!

CLIFFORD.

Se mun on tehtäväni, isän tähden.

KUNINGATAR MARGAREETA.

Ei vielä! Kuullaan kuinka rukoilee hän.

YORK.

Oo, sinä emäsusi Ranskanmaan,
Pahempi vielä kuin sen koirassudet,
Kyn hammasta on kieles myrkkysisempi!
Kuink' alentavaa sukupuolellesi
Iloita, niinkuin amatsooni-naikko,
Sen tuskista, jonk' onni kahlehtii!
Jos ei ois muuttumattomat kuin toukka
Sun kasvosi ja ilkitöistä riettaat,
Niin yrittäisin, ylvä kuningatar,
Sua punastuttaa; jos ma sanoisin,
Mist' olet tullut, mistä suku juurrat,
Niin häpeisit, jos häpyä sull' ois.
Isällä Napolin ja Sisiliain
Ja Jerusalemin kuninkaan on nimi,
Mut rikkaamp' Englanniss' on talonpoika.
Noin köyhästäkö herrast' opit korskas?
Ei siihen auta mikään, ylvä rouva,
Ett' ei käy toteen vanha sananlasku:
"Kun kerjääjä saa juuston, niin sen paistaa."
Somuus se usein ylväks tekee naisen,
Mut vähän sit' on, taivas nähköön, sulla.
Hyve se hänet ihailtavaks saattaa,
Sinussa vastakohtaa ihmetellään.
Siveys se hänen tekee taivaalliseksi,
Sen vajuus sinut inhottavaksi.
Niin vastakkaist' on sulle kaikki hyvä,
Kuin antipodit ovat meihin nähden
Tai niinkuin pohjaan nähden etelä.
Tiikerin sydän naisen nahkassa!
Kuink' elinveren lapsest' ottaa voit
Ja isälle sen silmäin pyyhkeeks antaa
Ja sentään olla hahmoltasi nainen?
Nainen on hyvä, laupias, hellä, vieno;
Sin' olet tily, kova, turta, raaka.
Mun käskit riehua: on käskys kuultu.
Mun tahdoit itkemään: on tahtos tehty.
Näet, riehka rajutuuli vettä kaivaa,
Ja kun on myrsky laannut, alkaa sataa.
Nää kyneleet ne rakkaan Rutlandini
On peijaiset, ja joka pisar huutaa
Kostoa hänen kuolemastaan teille,
Kavala ranskatar ja julma Clifford!

NORTHUMBERLAND.

Niin, totta vie, mua liikuttaa tuo tuska,
Ett' tuskin pidättää voin itkuani!

YORK.

Tuon kasvoja ei ahnaat ihmissyöjät
Ois koskeneet, ei veriin tahranneet.
Mut sinä kymmenesti kovemp' olet
Ja julmempi kuin Hyrcanian tiiker'
Oi, katso isä-raiskan kyneleitä,
Tunnoton kuningatar! Liinan tuon
Sa armaan poikaseni vereen kastoit,
Ja minä kyynelin sen huuhton pois.
Tuoss' ota liinas, ylvästele sillä!

(Antaa takaisin nenäliinan.)

Tään synkän tarinan jos oikein kerrot,
Niin, totta, virroin virtaa kyneleitä;
Niin, vihamiehenikin saineest' itkee
Ja sanoo: "Ah, mik' inhottava teko!"

Tuoss', ota kruunu! Kiroukses se olkoon,
Ja hädäss' auttakoon sua sama lohtu,
Mink' ilkkätesä nyt mulle tarjoo! —
Nyt, julma Clifford, korjaa minut täältä;
Taivaaseen sielu, veri teidän päähän!

NORTHUMBERLAND.

Vaikk' olis sukuni hän surmannut,
Niin, jumaliste, itkeä mun täytyy,
Kun näen, mi painaa syvä suru häntä!

KUNINGATAR MARGAREETA.

Kuin? Lord Northumberlandko itkusuin?
Vain muista mit' on pahaa meille tehnyt,
Niin kyllä hellät kyöneleesi kuivuu.

CLIFFORD.

Valasta tuo, tuo isän surmasta!

(Lävistää hänet.)

KUNINGATAR MARGAREETA.

Tuo hellän kuninkaamme oikeudesta!

(Lävistää hänet.)

YORK.

Vanhurskas Herra, armos portit avaa!
Haavoista näistä sielu luokses lentää.

(Kuolee.)

KUNINGATAR MARGAREETA.

Pää poikki! Naulatkaa se Yorkin porttiin,
York että katsella saa kaupunkiaan.

(Torventoitus. Menevät.)

TOINEN NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohta.

Tasanko Mortimerin-ristin lähellä Herefordshiressa.

(Marssi. Edward ja Richard tulevat sotajoukkoineen.)

EDWARD.

Miten lie ylvä isä pakoon päässyt?
Ja onko pakoon päässyt hän, vai eikö,
Northumberlandia ja Cliffordia?
Jos vangittu hän on, se olis kuultu;
Jos kaatunut hän on, se olis kuultu;
Jos pakoon päässyt on, niin minust' oisi
Siit' ilosanoma jo meille tullut. —
Mik' on sun, veli? Miks noin olet synkkä?

RICHARD.

Iloita en voi, kunnes varmaan tiedän,
Mitenkä uljaan isämme on käynyt.
Näin hänen tappelussa hyörivän
Ja huomasin, kuink' etsi Cliffordia.
Hän seisoi taajimmassa ahdingossa
Kuin jalopeura nautalaumassa

Tai niinkuin karhu koirain saartamana, —
Se naappaa jonkun, joka huudon nostaa,
Mut toiset seisoo kaukana ja haukkuu.
Näin ottel' isä vihollisen kanssa.
Näin uljast' isää vihollinen väisti.
On kunniaksi olla moisen poika!
Kas, kuinka kultaporttins' avaa koitar
Ja ylvää aurinkoa hyvästelee!
Se kuinka nuoruutensa loistoss' entää
Kuin siro sulho armastansa vastaan!

EDWARD.

Hourinko? Kolme aurinkoa näen!

RICHARD.

Niin, kolme täyttä, kirkast' aurinkoa;
Ne hattarain ei ole katkaisemat,
Sekeellä taivaall' ovat erillään.
Kas, — yhtyvät, halaavat, suutelevat,
Ikäänkuin vannoisivat pyhän liiton!
Nyt yks on valo vain, yks aurinko.
Jotakin nämä taivaan merkit tietää.

EDWARD.

Ihmettä, kummaa! Moist' ei ole kuultu.
Se meitä, veli, varmaan taistoon kutsuu:
Me, pojat uljaan Plantagenetin,
Jotk' omillamme loistamme jo kukin,
Näin yhdistämme valomme ja, niinkuin
Tuo maailmaa, me maata valaisemme.
Mut mitä tietäneekin, kilvessäni
Ma vasta pidän kolme aurinkoa.

RICHARD.

Auringotarta, tarkoitit kai? Anteeks,
Sinulle naaras rakkaamp' on kuin koiras!

(Sanansaattaja tulee.)

Ken sinä, jonka synkkä katse tietää,
Ett' onnettomuus pyörii kielelläs?

SANANSAATTAJA.

Mies olen, joka surkutellen näin,
Kuink' ylvä Yorkin herttua surmattiin,
Jalo isänne ja rakas isäntäni.

EDWARD.

Äl' enää puhu: liiaksi jo kuulin.

RICHARD.

Ei, puhu: minä tahdon kuulla kaikki.

SANANSAATTAJA.

Vihollisjoukon oli saartamana
Ja sitä pidätti kuin Trojan toivo
Kaupunkiin tunkeuvat kreikkalaiset.
Mut Herkuleskin ylivoimaa väistyy,
Ja taajat iskut, vaikk' on kirves pieni,
Kovimman tammen alistaa ja kaataa.
Isänne kukistivat monet kädet,
Mut julmin käsin hänet tappoivat
Tuo raaka Clifford sekä kuningatar,
Jok' ivaks herttuan kruunasi ja häntä
Suun sisään nauroi; hän kun tuskast' itki,
Niin julmus posken pyyhkeeks antoi liinan,
Jok' oli kastettuna nuoren, kauniin

Rutlandin vereen, jonka Clifford tappoi.
Näin rumasti ja kauan ilkuttuaan
Pään ottivat ja Yorkin portin päälle
Sen panivat; ja siinä se on vielä,
Kamalin näky, minkä olen nähnyt.

EDWARD.

Oi, kallis York, jok' olit tukemme!
Poiss' olet nyt, ja meill' ei nojaa, turvaa.
Oi, Clifford! julma Clifford! sinä tapoit
Euroopan ritariston kaunistuksen;
Vilpillä hänet voitit; sillä hän,
Mies miestä vastaan, voittanut ois sinut.
Nyt tyrmäks sieluni on linna tullut;
Oi, murra kahlees, sielu, että ruumis
Maan poveen kätkeittäisiin lepohon!
On ilo multa mennyt ijäksi,
Iloita en voi enää koskaan, koskaan.

RICHARD.

Pois itku! Kaikki nesteet ruumiissani
Ei sammuttaa voi sydämmeni lieskaa,
Ei kieli keventää voi poven taakkaa;
Se henki, jolla puhuisi, se lietsois
Vain hiilosta, mi povess' yltään hehkuu
Tuleksi, jonka kyynel sammuttaisi.
Itkusta laakenee vain surun syvyys.
Lapsille itkut; kosto, miekka mulle!
Richard, mull' on sun nimes; kuolos kostan
Tai kuolen kunnialla yritykseen.

EDWARD.

Nimensä uljas herttua jätti sulle,
Mun herttuakuntans' on ja istuimensa.

RICHARD.

Ei, jos tuon valtakotkan poika olet,
Tähystää voinet suoraan aurinkoon.
Vai herttuakunta? Sano: valtakunta;
Jos sit' et saa, et hänen poikans' ole.

(Marssi. Warwick ja Montague tulevat sotajoukkoineen.)

WARWICK.

No, loordit; mitä kuuluu?

RICHARD.

Suuri Warwick,
Jos hirmusanomamme kertoisimme,
Ja kertomamme joka sanasta
Lihaamme tikareilla raadeltaisi,
Niin sanat vihlois pahemmin kuin haavat.
Oi, loordi, herttua York on surmattu!

EDWARD.

Oi, Warwick, Warwick! Se Plantagenet,
Mi sua helli niinkuin sieluansa,
Tylyltä Cliffordilt' on surman saanut.

WARWICK.

Tuon tiedon kymmenen jo päivää sitten
Hukutin kyyneliin, ja tulen nyt
Lisäämään tuskiante uusill' yhä.
Wakefieldin verilöylyn jälkeen heti,
Miss' uljaan heitti henkens' isänne,
Sain surmastaan ja tappiostanne
Niin joutuun tiedon kuin voi viesti lentää.

Kuninkaan vartijana Lontooss' ollen
Kokosin ystäväni, miehet katsoin,
Ja riensin uhkein voimin, niinkuin luulin,
Kuningatarta vastaan Sanct-Albansiin,
Kuninkaan ottain hyödykseni mukaan;
Sill' urkkijani kertoivat, ett' aikeet
Kuningattarell' oli kumota
Viimeinen säätypäätös, joka koski
Kuninkaan valaa, teidän perimystä.
Lyhyesti: Sanct-Albansiss' yhdyimme
Ja kahden puolen tuimast' ottelimme;
Mut kuninkaanko kylmyys, hän kun katsoi
Niin helläst' urhokasta puolisoaan,
Se miestemmekö kuuman innon kylmäs,
Vai huhu Margareetan voitosta,
Vai pelko Cliffordinko julmuudesta,
Jok' uhkas vangituille verta, surmaa,
En tiedä sanoa; mut se vain varma,
Ett' iski salamoina noiden miekat,
Kun meidän — niinkuin huuhkan vitka lento
Tai niinkuin laiskan puimamiehen varsta —
Suhahti hiljaa niinkuin ystäviin.
Kehoitin asiamme oikeudella,
Lupasin lahjoja ja suurta palkkaa,
Mut turhaa: heiss' ei taistomieltä, meissä
Ei voiton toivoa. Näin pakenimme,
Kuningattaren tykö kuningas,
Veljenne Yrjö, Norfolk sekä minä
Riensimme kiirein teihin yhtymään,
Kun näillä mailla teidän kuulimme
Väkeä keräilevän uuteen taistoon.

EDWARD.

Mut miss' on herttua Norfolk, hyvä Warwick?
Ja milloin Yrjö tuli Burgundista?

WARWICK.

Kuus virstaa täält' on Norfolk joukkoineen;
Ja veljellänne taas vast'ikään laittoi
Tätinne, jalo herttuatar Burgund,
Hätäämme tänne oivan apujoukon.

RICHARD.

Siis ylivoimaa varmaan Warwick väistyi:
Hänt' aina vainoojaksi ylistettiin,
Ei ennen pakenijaks soimattu.

WARWICK.

Ei häntä nytkään siksi soimata;
Se tiedä: tämä vahva käsi voi
Henrikin heikon päästä riistää kruunun
Ja vääntää kourast' ylvän valtikan.
Vaikk' yhtä urhea hän sodass' oisi,
Kuin rauhass' on hän laupias ja hurskas.

RICHARD.

Tuon hyvin tiedän, Warwick; älä toru;
Rakastan mainettasi, siksi puhuin.
Mut, tässä pulassa nyt mitä tehdä?
Pois rautapaitammeko heitämme
Ja mustaan murhevaippaan pukeumme,
Lukien helminauha-rukouksia?
Vai vihamiestemmekö kypäriin
Kostomme hartautta harjoitamme?
Jos niin, niin sano pois, ja toimeen, loordit!

WARWICK.

Niin, siksi tulinkin sua tapaamaan,
Ja siksi veljenikin, Montague.
Mua kuulkaa, loordit! Korska kuningatar,
Ja Clifford, ja Northumberland, se pohva,
Ja muutkin pöyhkät linnut samaa maata,
Kuningas-pahaa vatkaavat kuin vahaa.
Hän valall' otti teidät perijäkseen,
Se vala parlamentin kirjoiss' on;
Ja nyt on Lontooseen se joukko mennyt
Tehdäkseen valan tyhjäksi ja muuten
Lancaster-suvun haitaks toimiakseen.
Kolmekymmentätuhatta on miestä heillä;
Jos Norfolkkin ja minun apujoukot
Ja, kreivi March, ne ystäväiset, jotka
Uskollisesta Walesista saat kokoon,
Viiskolmattakin-tuhatt' oisi vain,
Niin, mars! Me miehin mennään Lontooseen,
Vaahtoisen ratsun selkään taaskin nousten
Ja taaskin huutain: "hakkaa, hakkaa päälle!"
Mut emme koskaan enää pakoon käänny.

RICHARD.

Nyt Warwick-urhon kuulen puhuvan!
Se älköön aurinkoista päivää nähkö,
Ken huutaa: "pois!" kun Warwick sanoo: "seis!"

EDWARD.

Lord Warwick, minä hartiaasi nojaan,
Ja jos sa kaadut — Jumal' estäköön! —
Myös Edward sortuu, josta kaitkoon taivas!

WARWICK.

Et enää kreivi March, vaan herttua York;
Ens porras Englannin on valtaistuin.
Joka kylässä, mist' ohi kuljemme,
Englannin kuninkaaks sun julistamme;
Ja ilosta ken lakkiaan ei huiskaa,
Se päällään rikoksensa maksaa saa.
Kuningas Edward! Richard! Montague!
Älkäämme mainett' enää uneksiko!
Ei, torvet soimaan vain, ja joutuin toimeen!

RICHARD.

Terästä vaikk' ois sydämmesi, Clifford,
Niinkuin se töistäs kivikovaks nähtiin,
Niin lävistän sen, tai vie omani.

EDWARD.

Soi, räikkä! Jumala ja pyhä Yrjö!

(Sanansaattaja tulee.)

WARWICK.

No mitä? Mitä utta?

SANANSAATTAJA.

Mun herttua Norfolk laittoi sanomaan,
Ett' uhkein voimin kuningatar saapuu,
Ja pyytää heti kuulla neuvojanne.

WARWICK.

Se sopii; tulkaa, kelpo soturit!

(Menevät.)

Toinen kohtaaus.

Yorkin edustalla.

(Torventoituksia. Kuningas Henrik, kuningatar Margareeta, Walesin prinssi, Clifford ja Northumberland tulevat rumpujen ja torvien soidessa.)

KUNINGATAR MARGAREETA.

No, tervetultuanne hyvään Yorkiin!
Kas, tuoss' on verivihollisen pää,
Jonk' aikoi kaunistaa hän kruunullanne:
Se näky eikö sydänt' ilahuta?

KUNINGAS HENRIK.

Kuin luoto haaksirikon pelkääjää:
Tuo näky sydäntäni ihan vihloo. —
Pidätä koston, Herra! Mun ei syy,
Valaani rikkonut en ehdoin tahdoin.

CLIFFORD.

Tuo liika hellyys, arvon majesteetti,
Tuo väärä sääli täytyy teidän heittää.
Kehenkä leijona luo hellän katseen?
Ei petoon, mi sen luolan aikoo ryöstää.
Kenenkä kättä metsän karhu nuolee?
Ei sen, ken suoraan siltä pennun tappaa.
Ken luihun käärmeen kuolinpiston välttää?
Ei se, ken astuu jalkansa sen niskaan.
Matokin kiemuroi, kun sitä poljet,
Ja kyyhky nokkii, kun se poikaans' suojaa.
York vallanahnas kruunus aikoi ryöstää:
Sä hymyilit, kun rypisti hän otsaa.
Hän, pelkkä herttua, tahtoi kuninkaaksi
Poikansa saada ja, kuin hellä isä,
Sukunsa nostaa; sinä, kuningas
Ja kauniin pojan isä, sinä suostuit
Tekemään tämän perinnöttömäksi,
Näin näyttäin, että tyly olet isä.
Poikaansa eläin järjetönkin ruokkii,
Ja, vaikka pelkää, ihmisen kun näkee,
Niin katsos, kuinka pienoistensa suojaks
Samoilla siivillä, joit' usein on
Se arkamaiseen pakoon käyttänyt,
Sit' ahdistaa se, joka pesään kiipee,
Ja henkens' antaa sikiönsä suojaks!
Häpeä, Henrik! Opiks ota nämä.
Oi, mikä sääli, jos tuo kaunis poika
Menettäis isän tähden perintönsä
Ja joskus vasta sanois pojalleen:
"Mit' iso-isä ja sen isä voitti,
Sen isä antoi heikkouudessaan pois!"
Oi, sitä häpeätä! Katso poikaa;
Tuo katse miehekäs, jok' onnen suosin
Hänelle lupaa, mieles karaiskoon,
Ett' omas pidät, omas hälle jätät.

KUNINGAS HENRIK.

Kyll' oiva puhuja sa olet, Clifford,
Ja päteviä syitä esiin tuot.
Mut sano, Clifford, etkö koskaan kuullut,
Ett' onneksi ei ole väärin saatu?
Ja pojalleko hyväks aina oisi,
Ett' isä itsens' itaroisi hornaan?
Ma jätän pojalleni hyvät työni;
Josp' isä muut' ei jättänyt ois mulle!
Muu kaikk' on joutavaa; sen säilymisest'
On huolta tuhat kertaa enemmän

Kuin ilon rahtua sen nautinnosta.
York-lanko, oi, josp' ystäväsi tietäis,
Kuin surettaa mua, ett' on pääsi tuossa!

KUNINGATAR MARGAREETA.
Rohkeutta, Henrik! Vihollinen saapuu;
Tuo hempeys heikontaa vain väkeänne.
Ritariks pojan lupasitte lyödä;
Siis miekka maalle, ja se oiti tehkää!
Polvistu, Edward!

KUNINGAS HENRIK.
Edward Plantagenet, nouse ritarina,
Ja miekallas vain oikeutta puolla.

PRINSSI.
Ylevä isä, teidän luvallanne
Ma sillä kruunun perimystä puollan
Ja tässä käytän sitä hamaan kuoloon.

CLIFFORD.
Se vasta puhetta on uljaan prinssin!

(Sanansaattaja tulee.)

SANANSAATTAJA.
Kuninkaan sotaherrat, olkaa valmiit!
Kolmekymmen-tuhantisen joukon kanssa
York-herttuan puoltajana tulee Warwick,
Ja joka kaupungissa Yorkin huutaa
Hän kuninkaaks, ja monet häntä seuraa.
Koht' ovat täällä; rivit järjestykseen!

CLIFFORD.
Suvaitkaa, majesteetti, jättää tanner;
Poiss' ollessanne kuningattarella
On onni parempi.

KUNINGATAR MARGAREETA.
Niin, kuninkaani,
Soisimme jäädä oman onnen nojaan.

KUNINGAS HENRIK.
Mun onneni on teidän; siksi jään.

NORTHUMBERLAND.
Mut tehkää luja päätös taistella.

PRINSSI.
Karkaiskaa, isä, nämä jalot loordit
Ja kaikki, jotka sotii puolestanne.
Miekkanne maalle, huutain: "pyhä Yrjö!"

(Marssi. Edward, Yrjö, Richard, Warwick, Norfolk,
Montague ja satureita tulee.)

EDWARD.
Valapatto Henrik, antautko armoon
Ja panet kruunusi mun päähäni,
Vai miekan varaan henkesikö heität?

KUNINGATAR MARGAREETA.
Hävytön poika, hempujasi hauku!
Noin röyhkeästi sun ei sovi haastaa
Esivaltasi ja kuninkaasi kuullen.

EDWARD.
Min' olen hänen kuninkaansa; hänen

Pitäisi polvistua; perilliseksi
Ma tulin hänen suostumuksellaan.
Mut vala rikottiin; te, niinkuin kuulin,
Te, joll' on valta, vaikk' on hällä kruunu,
Uudessa parlamentiss' yllytätte
Hänt' erottamaan minut sekä sijaan
Panemaan poikansa.

CLIFFORD.

Ja syystä kyllä:
Ken isän perijä on muu kuin poika?

RICHARD.

Sinäkö, tappuri! — Oh! Tukehdun!

CLIFFORD.

Niin, vääräselkä! Tässä vastaan sua
Ja ketä vain sun-laistas öyhkäriä.

RICHARD.

Sinähän nuoren tapoit Rutlandin?

CLIFFORD.

Ja vanhan Yorkin, niin, ja viel' en tyydy.

RICHARD.

Nyt taiston merkki, loordit, jumalauta!

WARWICK.

Mitä sanot, Henrik? Luovutatko kruunun?

KUNINGATAR MARGAREETA.

Suupaltti Warwick! Sinä tohdit haastaa?
Kun viimein Sanct-Albansiss' yhdyttiin,
Sua auttoi koivet enemmän kuin kourat.

WARWICK.

Mull' oli silloin pako, nyt on sulla.

CLIFFORD.

Niin kerskuut silloinkin, ja väistyit vain.

WARWICK.

Cliffordin uljuus ei mua karkoittanut.

NORTHUMBERLAND.

Eik' oma miehuutesi pidättänyt.

RICHARD.

Northumberland, ma sua kunnioitan.
Lopeta puhe; hillitä voin tuskin
Sydämmen katkeruutta purkaumasta
Cliffordiin, julmaan lapsenmurhaajaan.

CLIFFORD.

Isäsi tapoin; oliko hän lapsi?

RICHARD.

Kuin arka, luihu pelkuri sen teit,
Niinkuin sa tapoit nuoren Rutlandinkin.
Mut ennen iltaa työtäs vielä kiroot.

KUNINGAS HENRIK.

Heretkää, loordit; kuulkaa minua!

KUNINGATAR MARGAREETA.

No, näytä kovaa siis, tai ole vaiti!

KUNINGAS HENRIK.

Ma pyydän, älä suista kieltäni;
Kuningas olen, mull' on puhevalta.

CLIFFORD.

Kuningas, sanat sit' ei haavaa sido,
Mink' iski tämä kohtaus: vaiti siis!

RICHARD.

Siis miekkas paljasta, sa pyöveli!
Sen kautta, joka meidät loi, ma vannon,
Ett' uljuus Cliffordin on kielen päässä.

EDWARD.

No, Henrik, saanko oikeutta, vai enkö?
Tuhannet tänään murkinoineet eivät
Syö lounatta, jos kruunuas et anna.

WARWICK.

Jos kiellät, niin sun päähäs niiden veri!
Sill' oikeus Yorkin aseitten on puolla.

PRINSSI.

Jos oikein se, min Warwick siksi sanoo,
Ei väärin ole mikään, kaikk' on oikein.

RICHARD.

Ken sinut siittikään, niin tuoss' on äitis:
Sinull' on, toden totta, äitis kieli.

KUNINGATAR MARGAREETA.

Mut sin' et tule isään etkä äitiin,
Vaan inhaan, kuvattomaan hirviöön,
Jonk' onni merkki, sit' ett' osais karttaa
Kuin myrkkysammakkaa tai varkaan kieltä.

RICHARD.

Napolin rauta, Englannissa kullattu,
Jonk' isää puhutellaan kuninkaaksi —
Niinkuin jos mereks sanois lätäkön —
Sin' etkö häpeä, kun syntys tiedät,
Halpuuttas vielä kielin ilmaista?

EDWARD.

Sata puntaa olkihuiskasta,[2] jos sillä
Tuon riettaan itsetuntemukseen saisi!
Sua kauniimp' oli Helena, vaikk' onkin
Sun miehes Menelaus,[3] tuo viekas nainen
Hän Agamemnonin ei veljeä
Niin häväissyt kuin kuningastas sinä.
Tään isä Ranskan sydämessä telmi,
Kuninkaan suisti, taltutti Dauphinin;
Ja säädystään jos olis Henrik nainut,
Niin vieläkin se säilyis sama loisto.
Mut kerjääjän kun otti vuoteeseensa
Ja köyhän isäs nosti apekseen,
Auringon silloin peitti sadekuuro,
Mi Ranskast' isän maineen huuhtoi pois
Ja kotimaassa kapinan sai aikaan.
Tään riidan syynä mikä muu kuin korskas?
Jos siivoll' oisit, nukkuis oikeutemme
Ja hellää kuningasta säälien
Vaateemme jättäisimme toiseen aikaan.

YRJÖ.

Mut kun me näimme, että aurinkomme
Keväimen sulle toi, ja ettei kesäs
Hedelmää meille tuonut, silloin kirveen

Me tunkeilevaan juurees iskimme;
Ja vaikka meitäkin sen terä repi,
Niin tiedä, — iskeä kun alamme,
Me emme lakkaa ennen, kuin sa kaadut
Tai kuuma veremme sun kasvus kastaa.

EDWARD.

Näin lujass' aikeessa sua taistoon vaadin,
Enk' enää suostu keskusteluun, koska
Hyvältä kuninkaalta puheen kielsit. —
Soi, torvi! — Verilippu liehumaan!
Se voittoon meidät vie tai kuolemaan.

KUNINGATAR MARGAREETA.

Oi, viivy, Edward!

EDWARD.

Ei, torahammas! Nyt ei viipy auta:
Tää riita tänään tuhanten on hauta.

(Menevät.)

Kolmas kohtaus.

Tappelutanner Towtonin lähellä.

(Sotamelskettä. Hyökkäyksiä. Warwick tulee.)

WARWICK.

Väsynyt olen niinkuin kilparatsu;
Hetkeksi tuohon lasken hengähtämään.
Mont' iskua ma sain, ja monta annoin,
Se jäykistäkin jänsteist' otti voiman,
Ja pakostakin levätä mun täytyy.

(Edward tulee juosten.)

EDWARD.

Hymyile, sulo taivas, taikka iske,
Suloton surma! Maailma on musta
Ja Edwardin on päivä pilveen mennyt.

WARWICK.

No, miten onnen käy, ja kuink' on toivon?

(Yrjö tulee.)

YRJÖ.

Vei onnen hukka, toivon epätoivo:
Rivit on rikki, tuho meitä vainoo.
Nyt mikä neuvoks? Mihin pakenemme?

EDWARD.

Ei pako auta; vainoojill' on siivet;
Me heikot olemme, heit' emme kestä.

(Richard tulee.)

RICHARD.

Ah, Warwick, miksi sinä jätit meidät?
Janoinen maa on juonut veljes veren,
Cliffordin peitsenterän vuodattaman;
Ja kesken kuolontuskiaan hän huusi
Kuin kaukaa kumiseva torven ääni:
"Tää kosta, Warwick; kosta surmani!"
Näin vatsan alla sotaratsuin, joiden
Kaviot tiukkui hänen kuumaa vertaan,
Ritari jalo heitti henkensä.

WARWICK.

Maa juopukoon siis meidän verestämme!
Heponi tapan, paeta en tahdo.
Miks tässä seistään, hukkaa vaikeroiden
Kuin vennot vaimot, vihamies kun riehuu,
Ja katsellaan kuin murhenäytelmää,
Jota näyttelijät ratoks näyttelevät?
Tässä eessä taivaan polvillani vannon
Ett'en ma lepää enkä seisahdu,
Ennenkuin kuolo sulkee silmäni
Tai onni mulle täyden koston hankkii.

EDWARD.

Ma kanssas polvistun ja samaa vannon,
Näin kiintäin sieluni sun sieluus, Warwick!
Ja ennenkuin maan kylmän kasvoilta
Taas nostan polveni, niin kädet, silmät
Ja sydämmeni nostan Sinun puolees,
Jok' ylennät ja kaadat kuninkaat,
Rukoillen, — jos on tahtos, että täytyy
Tään ruumiin vihamiehen saaliiks tulla, —
Ett' avaat toki taivaan vaskiportit
Ja sisään päästät sielun syntisen. —
Nyt eroon, loordit, kunnes tavataan,
Miss' ikänänsä, taivaassa tai maassa!

RICHARD.

Kätesi, veli! — hyvä Warwick, salli
Mun käsin väsynein sua syleillä.
On vierast' itku mulle, nyt se valuu,
Kun talvi kauniin kevähämme kaluu.

WARWICK.

Pois, pois! Hyvästi, loordit, vielä kerran!

YRJÖ.

Kaikk' yhtenä nyt joukkojemme luo!
Sen suokaa mennä, jok' ei jäädä tahdo,
Ja pylvääks sitä sanokaa, ken pysyy;
Jos hyvin käy, hän palkan moisen saakoon,
Kuin voittaja Olympin voitteloissa;
Se rohkeutt' arkaan poveen vuodattaa;
Viel' elämä on toivossa ja voitto.
Pois viipy nyt, ja toimeen yhteisvoimin!

(Menevät.)

Neljäs kohtaus.

Toinen kohta tappelutannerta.

(Hyökkäyksiä. Richard ja Clifford tulevat.)

RICHARD.

Nyt, Clifford, tapasin sun vihdoin yksin!
Tää käsi herttua Yorkin puolest' on,
Tää Rutlandin, ja kumpikin ne kostaa,
Vaikk' ympäröisi sua vaskimuurit.

CLIFFORD.

Nyt, Richard, olen tässä yksin kanssas.
Tää käsi, tää se isäs Yorkin tappoi,
Tää käsi surmas veljes Rutlandin;
Tää sydän, noiden surmast' ilakoiden,
Kehoittaa näitä käsiä, jotk' isän
Ja veljen sulta tappoi, samaan tekoon

Sun suhteos ryhtymään. Siis, pidä puoltas!

(Taistelevat. Warwick tulee; Clifford pakenee.)

RICHARD.

Ei, Warwick, valikoi sa toinen otus;
Ma itse tämän suden surmaan ajan.

(Menevät.)

Viides kohtaus.

Toinen kohta tappelutannerta.

(Sotamelskettä. Kuningas Henrik tulee.)

KUNINGAS HENRIK.

Tää tappelu on niinkuin aamun taisto:
Yö raukea ja virkku valo sotii,
Ja paimen, puhallellen kynsiinsä,
Ei tiedä oikein, onko yö vai päivä.
Se huojuu tänne, niinkuin vahva vesi,
Jot' ajaa virta taistoon tuulta vastaan;
Se huojuu tuonne, niinkuin sama vesi,
Jot' ajaa tuulen vimma väistymään.
Ja väliin voittaa virta, väliin tuuli;
Tuo milloin voimakkaampi, milloin tää;
Molemmat rynnätysten voittoon pyrkii,
Ja kumpikaan ei voita eikä väisty:
Näin tasapainoss' on tää julma sota.
Ma tähän mättähälle istuudun.
Jumala voiton suokoon kelle tahtoo!
Margareeta, vaimoni, ja Clifford minut
Pois taistost' uhittivat, vannoen
Ett' onni heillä on, kun olen poissa.
Oi, kuolla soisin, jos sen Herra soisi!
Tää maailma on pelkkää tuskaa, vaivaa.
Oi, Jumala! Kuink' onnellinen oisin,
Jos en ois parempi kuin halpa paimen
Ja kummull' istuisin, kuin tässä nyt,
Ja tiimalautaan juonteit' uurteleisin,
Jotk' osoittavat, kuinka hetket lentää,
Kuin monta minuuttia menee tuntiin,
Kuin monta tuntia on päivän mitta,
Kuin monta päivää tekee täydeks vuoden,
Kuin monta vuott' on ihmiselon määrä.
Kun tiedän sen, niin sitten ajan jaan:
Niin monta tuntia ma karjaa kaitsen,
Niin monta tuntia ma levähdän,
Niin monta tuntia ma rukoilin,
Niin monta tuntia ma huvittelen;
Niin mont' on päivää lampaat olleet tiineet,
Niin monta viikkoa, niin raukat poikii,
Niin monta vuotta, niin on villa-aika.
Näin hetket, tunnit, päivät, viikot, vuodet,
Kun määrän päähän ovat kulkeneet,
Lepoisaan hautaan vievät harmaan pääni.
Oi, elämätä suloist', autuasta!
Sulompi orapihlajankin varjo
On kaitsijalle lauman laupiaan
Kuin kaunis kultakatos kuninkaalle,
Jok' alamaisten pelkkää petosta;
Niin totta, tuhat-, tuhat-kertaisesti!
Ja vihdoin, huono piimä paimenen,
Väetön, nahkaleiliin pantu juoma,
Puun viileässä varjoss' ettoneensa,

Kaikk' ilot, joista huoletonna nauttii,
Paremmat ruhtinaan on herkkuja
Ja kultamaljoiss' uhkuilevaa juomaa
Ja unta taidokkaalla vuoteella,
Miss' suru, epäily ja petos väijyy.

(Sotamelskettä. Eräs poika, joka on tappanut isänsä,
tulee vetäen ruumista perässään.)

POIKA.

Se tuuli paha, jost' ei ole hyvää.
Tuon miehen käsikähmäss' äsken tapoin;
Sill' ehkä kolikoit' on taskussa,
Ja minä, joka nyt ne hänelt' otan,
Ehk' ennen iltaa henkeni ja ne
Toiselle annan, niinkuin tämä mulle.
Ken on hän? — Herran tähden! Isän kasvot,
Jonk' erheessä ma tapoin taistelussa!
Oi, inhaa aikaa, moisen työn kun siittää!
Mun Lontoost' ajoi tänne kuningas;
Isäni, jok' on Warwick-kreivin mies,
Tuo Warwick ajoi Yorkin puolueeseen.
Ja minä, joka hältä hengen sain,
Nyt kädelläni hengen hältä riistin. —
Anteeksi, taivas! Mitä tein, en tiennyt. —
Anteeksi, isä! En sua tuntenut. —
Nuo verihaavas pesen kyynelin;
Nyt vaiti, kunnes kyyneltulva suupuu.

KUNINGAS HENRIK.

Oi, kauhun näkyä! Oi, verist' aikaa!
Kun jalopeurat sotii pesistään,
Niin syyttömät saa lampaat riidan maksaa.
Mies-parka, itke! Kyynel kyyneleeltä
Ma tahdon sua auttaa itkemään,
Siks että silmämme ja sydämmemme,
Kuin kävisivät keskinäistä sotaa,
Sokenee kyyneliin ja tuskaan murtuu.

(Isä, joka on tappanut poikansa,
tulee kantaen ruumista sylissään.)

ISÄ.

Sa, joka vastarintaa teit kuin mies,
Pois anna kultas, jos on kultaa sulla:
Sadoilla miekaniskuilla sen ostin.
Mut mitä? Nuoko vihamiehen kasvot?
Ah! Ei, ei! Ainut poikani se on!
Oi, laps! Jos sinussa on hengen häivää,
Niin silmäs avaa: katso, minkä ryöpyn
Sydämmeni myrsky valaa haavoillesi,
Jotk' ovat sydämmen ja silmäin surma. —
Armahda, Herra, tätä kurjaa aikaa! —
Oi, mitkä petomaiset teurastyöt,
Soaistut, villityt ja luonnottomat,
Tää verivaino päivittäin saa aikaan! —
Isältä, laps, sait henkes liian varhain,
Ja liian myöhään hän sen sulta otti.

KUNINGAS HENRIK.

Voih voihkinaa ja kaiken tuskan tuskaa!
Oi, kuoloni jos vois nää kauhut estää!
Armahda, taivas, armahda! — Tuon kasvoill'
On ruusu punainen ja valkoinen,
Riitaisten sukujemme turman-värit:
Verensä purppurainen toista kuvaa,

Ja toista kalvas poski muistuttaa.
Yks kuihtukoon, ja toinen kukkikoon!
Tuhannet ihmishenget muuten kuihtuu.

POIKA.

Oi, kuinka äiti isän kuolemasta
Nyt mua soimaa, eikä lepy koskaan!

ISÄ.

Oi, pojan surmasta nyt puolisoni
Menehtyy itkuun, eikä lepy koskaan!

KUNINGAS HENRIK.

Oi, kuinka näistä töistä kuningastaan
Nyt kansa moittii, eikä lepy koskaan!

POIKA.

Näin isääns' onko kukaan poika huollut?

ISÄ.

Näin poikaans' onko kukaan isä surrut?

KUNINGAS HENRIK.

Näin kukaan kuningasko alaisiaan
On surkutellut? Suur' on teillä suru,
Vaan mulla kymmenesti suurempi.

POIKA.

Pois kannan sun, enk' itkemästä lakkaa.

(Kantaa pois ruumiin.)

ISÄ.

Sylini tää sun käärinliinas olkoon!
Laps rakas, sydämmeni on sun hautas,
Ei kuvas siitä lähde ikänä;
Poveni huokaus on sun kuolinkellos;
Näin hautiaisiasi isäs viettää,
Enemmän surren poikaans' ainoaa
Kuin Priamus koko urhopoikuettaan.
Pois vien sun; taistelkoon, ken tahtoo, nyt!
Sen surmasin, jot' ei ois pitänyt.

(Kantaa pois ruumiin.)

KUNINGAS HENRIK.

Oi, murheellisia ja särkyneitä!
Kuningas täss' on vaivatumpi teitä.

(Sotamelskettä. Hyökkäyksiä. Kuningatar Margareeta,
Walesin prinssi ja Exeter tulevat.)

PRINSSI.

Pois, isä! Kaikk' on paoss' ystävämme,
Ja Warwick raivoo niinkuin hurja härkä.
Pois! Surma meitä seuraa kannoilla.

KUNINGATAR MARGAREETA.

Ratsaille, kuningas! Pois Berwickiin!
Edward ja Richard, niinkuin parihurtat,
Nähdessään pakenevan jänisraukan,
Palavin, vimmaa säkenöivin silmin,
Kädessä raivokkaassa veriase,
Ajavat meitä takaa; pois, pois joutuin!

EXETER.

Pois! Kosto kulkee heidän seurassaan.
Ei mitään verukkeita, joutuin pois!

Tai mua seuratkaa, niin näytän tietä.

KUNINGAS HENRIK.

Exeter hyvä, minut mukaas' ota:
En jäädä pelkää, mutta tahtoisin
Kuningatarta seurata. Siis, matkaan!

(Menevät.)

Kuudes kohtaus.

Sama paikka.

(Äänekästä rymäkkää. Clifford tulee haavoittuneena.)

CLIFFORD.

Jo loppuun palaa kynttilä ja sammuu,
Jok' aina Henrikkiä valaisi.
Tuhoas enemmän, Lancaster, pelkään
Kuin ruumiistani sielun lähtöä.
Pelolla, rakkaudella sinuun liitin
Mont' ystävää; kun kaadun nyt, niin laukee
Tuo vahva liitos, heikentäen sun
Ja vahvistaen ylen ylvään Yorkin.
Aurinkoon päinhän lentää hyttyset,
Ja aurinkona nyt on vihamiehes.
Oi, Phoibos, jos et olis Phaëtonin
Sallinut tulivaljakkoas suistaa,
Ei panuvaunus polttanut ois maata!
Ja, Henrik, kuningas jos oisit ollut,
Niinkuin ol' isäsi ja isoisäs,
Ja Yorkeille et jualanalaa suonut,
Niin eivät hyöris nyt kuin karpäset;
Mua ja tuhansia tässä maassa
Ei olis jääneet vaimot suremaan,
Ja rauhass' istuisit sa istuimellas.
Mut lauha sää se rikkaruohon ruokkii,
Ja liika suopeus rosvon rohkaisee.
On nurku turhaa, haava auttamaton;
Ei voimaa paeta, ei pakotietä;
Ja vihamies on tyly, eikä sääli;
Ja sääliä en hältä ansaitsekaan.
On ilmaa mennyt syviin haavoihini,
Mun suur' on verenvuoto rauaissut.
York, Richard, Warwick, kaikki saapukaa:
Isänne tapoin, minut surmatkaa!

(Pyörtyy.)

(Sotamelskettä ja peräytymistä. Edward, Yrjö,
Richard, Montague, Warwick ja satureita tulee.)

EDWARD.

Hengäiskää, loordit; onni käskee malttaa,
Ja sodan vihat rauhan katsein lientää.
Kuningatarta verenahnast' ajaa
Yks joukko takaa; lauhaa Henrikkiä,
Kuningas-raiskaa, mukanaan hän hinaa.
Kuin raivon myrskyn pullistama purje
Pakottaa rahtilaivaa vasta-aaltoon.
Paennut liekö Clifford heidän kanssaan?

WARWICK.

Ei mitenkään hän ole pakoon päässyt:
Veljenne Richard — tälle vasten partaa
Sen sanon — haudan omaks hänet merkki.

Miss' olleekin, niin varmaan on hän kuollut.

(Clifford huokaa syvään ja kuolee.)

EDWARD.

Kenenkä sielu se niin raskaat teki
Jäähvyäiset?

RICHARD.

Se syvä oli huokaus,
Ikäänkuin elämän ja kuolon ero.

EDWARD.

Ken on se? Ystävä tai vihollinen,
Hän armon saakoon, nyt kun tappo päättyi!

RICHARD.

Peruuta armonsanas: se on Clifford,
Hän, jok' ei kyltynyt, vaikk' oksan silpoi
Ja veljes kaatoi kesken lehtimistä,
Vaan veriveitsens' iski vielä juureen,
Jost' alkuns' otti tämä hento lehvä, —
Isäämme, Yorkin herttuaa, tarkoitan.

WARWICK.

Pää Yorkin portilt' alas ottakaa,
Isämme pää, min Clifford siihen nosti,
Ja tyhjään paikkaan pankaa tämä pää:
Näin annettakoon verta verrasta.

EDWARD.

Esiin se Yorkin pahan onnen huuhka,
Jok' aina meikäläisten surmaa lauloi!
Sen pahan enteen suun nyt kuolo tukkii
Ja uhkaavan sen äänen vaientaa.

(Muutamit seuralaiset raastavat esiin ruumiin.)

WARWICK.

Tajunsa, luulemma, on menettänyt. —
Hoi, Clifford, kuuletko, ken sulle haastaa? —
Elonsa päivä kuolon pilveen peittyi;
Ei näe hän, ei kuule puhetta.

RICHARD.

Oi, jospa kuulis! Ehkä kuuleekin;
Se viekkautt' on vain, hän teeskentelee,
Välttääkseen samaa pilkkaa katkeraa,
Joll' isäämme hän kuolemassa herjas.

YRJÖ.

Jos luulet sen, niin karvast' ivaa käytä.

RICHARD.

Ano, Clifford, armoa, mut tyhjään ano!

EDWARD.

Kadu, Clifford, mutta katumalla turhaan!

WARWICK.

Synneilles mieti puoltosyitä, Clifford!

YRJÖ.

Me niille piinan valmiiks mietimme.

RICHARD.

Yorkista pidit, min' oon Yorkin poika.

EDWARD.

Rutlandin säästit, minä sinut säästän.

YRJÖ.

Kapteeni Margareetaa turvaks huuda!

WARWICK.

Ivaavat, Clifford; kiroo tapas mukaan!

RICHARD.

No kiroust' eikö? Huonosti on laita,
Kun Cliffordill' ei kiroust' ystävilleen. —
Nyt näen, ett' on hän kuollut. Jumal' auta,
Tää oikea jos käsi hälle ostaa
Vois kahden tunnin elämän, ett' oikein
Ivata häntä saisin, niin sen tuolla
Ma poikki löisin ja sen verellä
Tuon konnan tukeuttaisin, jonk' ei janoon
Rutlandin riittänyt ja Yorkin veret.

WARWICK.

Hän kuollut on. Lyö poikki konnan pää
Ja siihen, miss' on isäs pää, se nosta!
Lontooseen sitten riemusaatossa
Englannin kruunu ohimoilles saamaan!
Meritse sieltä Warwick Ranskaan käy
Ja kosii neiti Bonaa vaimoksesi.
Näin yhteen sidot nämä kaksi maata:
Liitossa Ranskan kanss' on turhaa pelko,
Ett' yhtyis vihollisen hajajoukot;
Näet, vaikk' ei kovin pistellä ne voiskaan,
Niin korvias ne vaivais surinallaan.
Siis, ensin tahdon nähdä kruunauksen,
Ja sitten meren poikki Bretagneen
Kosiotomiin, jos niin suvaitsette.

EDWARD.

Niin, Warwick; tapahtukoon niinkuin tahdot.
Harteilles istuimeni rakennan,
Ja mihinkään en toimeen koskaan ryhdy,
Jos en saa neuvoas ja suostumustas. —
Glosterin herttuaks, sun, Richard, teen, —
Sun, Yrjö, Clarenden; — ja Warwick tehköön
Mit' ikään tahtoo, meidän nimessämme.

RICHARD.

Yrjölle Gloster anna, mulle Clarence;
Glosterin herttuakunta tietää pahaa.[4]

WARWICK.

Pah! hullujahan, Richard, haastelette.
Te olkaa Gloster vain. Nyt Lontooseen
Haltuumme ottamaan nää uudet arvot.

(Menevät.)

KOLMAS NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohta.

Metsästyspuisto pohjois-Englannissa.

(Kaksi metsänvartijaa tulee, jousi kädessä.)

1 METSÄNVARTIJA.

Nyt tähän tiheikköön kätkeymme:
Tuost' ahon poikki hirvi varmaan kulkee;
Varulla tuossa viidass' olkaamme,
Niin saamme parhaan paistin valikoida.

2 METSÄNVARTIJA. Käyn tuonne kunnaalle, niin ampua Me saamme kumpikin.

1 METSÄNVARTIJA.

Se ei käy päinsä;
Sun jouses kalske karkoittaa vois lauman,
Ja minä jäisin ampumaani paitse.
Täss' olkaamme ja hyvin tähdätkäämme;
Ja jott' ei aika tulis pitkäksi,
Niin kerron sulle, mitä mulle tuonnoin
Tapahtui juuri tällä paikalla.

2 METSÄNVARTIJA. Ei, varro, kunnes tuo mies menee ohi.

(Kuningas Henrik tulee valepuvussa, rukouskirja kädessä.)

KUNINGAS HENRIK.

Skotlannist' ajoi minut karkuun halu
Tervehtää rakkain silmin omaa maata.
Ei, Henrik, Henrik! Sull' ei ole maata:
On kruunus viety, paikkas täytetty,
Pois päästäs huuhdottu on pyhä voide!
Ken polvillaan nyt Caesariks sua sanoo?
Ken nöyrä anoja sult' oikeutt' anoo?
Ei, kukaan puoltoas ei pyydä! Enhän
Voi itseäni auttaa, kuinka muita?

1 METSÄNVARTIJA. Kah, tuoss' on hirvi, jonka nahka maksaa Entinen kuningas! Hei käydään kiinni!

KUNINGAS HENRIK.

Ma tahdon raskaan kohtaloni kantaa.
Se viisaint' on, niin viisaat sanovat.

2 METSÄNVARTIJA. Mit' aikailemme? Käydään käsin kiinni!

1 METSÄNVARTIJA. Ei varro vähän; kuullaan vielä.

KUNINGAS HENRIK.

Ranskaan

Läks avunpyyntiin puoliso ja poika,
Ja sinne, kuulemma, on myöskin mennyt
Kopea, suuri Warwick anomaan
Kuninkaan sisart' Edwardille vaimoks.
Jos totta tää, niin — kuningatar-raukka
Ja poika-parka! — vaivanne on turhaa.
Näet, Warwick ovela on puhuja,
Ja Ludvig herkkäluontoinen on prinssi.
Näin ollen hänet voittaa vois Margareeta,
Kosk' on hän sangen säälittävä nainen:
Ludvigin poveen hyökkäis huokauksin,
Sulattais marmor-rinnan kyynelin.
Surullaan lepyttäis hän tiikerinkin,
Ja itse Neero heltyisi, kun näkis
Nuo suola-kyyneleet ja nyyhkytykset.
Mut Margareeta kerjää, Warwick antaa:
Tuo vasemmall' on, tämä oikealla;
Tuo pyytää Henrikille apua,
Tää kosii Edwardille puolisoa;
Tuo itkee, sanoo: "kruunuton on Henrik";
Tää nauraa, sanoo: "kruunukas on Edward";
Ja vaimo-parka tuskasta on vaiti,
Kun Warwick kaunistellen voimasyillä

Edwardin oikeutta kruunuun näyttää
Ja puolelleen näin voittaa kuninkaan,
Mi lupaa sisarensa ynnä muuta,
Jok' auttaa Edwardin voi asemaa.
Niin, Margareeta, vielä käy: sa, raukka,
Saat mennä, niinkuin tulit, avutonna.

2 METSÄNVARTIJA. Ken sinä? Puhut kuningattarista Ja kuninkaista?

KUNINGAS HENRIK.

Enempi kuin luulet,
Ja vähempi, kuin mitä synnylt' olen;
Vähintään ihminen; sen vähemp' olla
En voisikaan: ja ihmiset ne saanee
Puhua kuninkaista, miks en minä?

2 METSÄNVARTIJA. Mut puhut, niinkuin oisit kuningas.

KUNINGAS HENRIK.

Se mielelt' olenkin, ja siinä kyllin.

2 METSÄNVARTIJA. Mut, kuningas jos olet, missä kruunus?

KUNINGAS HENRIK.

Se sydämmessäni on, eikä päässä,
Timantit siin' ei hohda eikä kivet,
Ei sitä näy; sen nimi tyytyväisyys,
Se kruunu kuninkaiss' on harvinainen.

2 METSÄNVARTIJA.

Jos tyytyväisyyden oot kuningas,
Niin tyytyväisyys-kruunuines kai tyydyt
Kanssamme käymään: liet se kuningas,
Jolt' otti viran Edward kuninkaamme;
Me, hälle alamaisiks vannouneina,
Sun vangitsemme vihollisenaan.

KUNINGAS HENRIK.

Ettekö koskaan vannomaanne valaa
Lie rikkoneet?

2 METSÄNVARTIJA. Ei moista valaa koskaan, Ei liioin nytkään.

KUNINGAS HENRIK.

Missä olitte,
Kun minä olin täällä kuninkaana?

2 METSÄNVARTIJA. Asuimme tässä maassa, missä nytkin.

KUNINGAS HENRIK.

Yhdeksän-kuisena jo minä olin
Kruunattu kuningas; ol' isäni
Ja isoisänikin kuninkaita;
Alamaisvalan vannoitte te mulle;
Sit' ettekö siis ole rikkoneet?

1 METSÄNVARTIJA. Olimme alamaisinas niin kauan, Kuin olit kuningas.

KUNINGAS HENRIK.

Olenko kuollut?
Niin enkö hengitä kuin ihminen?
Mies-raukat, ette tiedä valoistanne.
Pois, nähkääs, puhallan tuon höyhenen,
Ja tuuli puhaltaa sen taas mua kohti;
Kun puhallan, se henkäystäni noutaa,
Kun toinen puhaltaa, se siihen säätyy,
Kovinta puuskaa aina noudattain;
Niin häälyvä on rahvaskin. Tok' älkää

Valaanne rikkoko: ei siihen syntiin
Teit' aio saattaa nöyrä pyyntöni.
No, viekää minne vain: nyt käskettävä
On kuningas; te olkaa kuninkaita,
Vain käskekää, ja minä tottelen.

1 METSÄNVARTIJA. Kuninkaan alamaisia me ollaan, Kuningas Edwardin.

KUNINGAS HENRIK.

Niin Henrikinkin,
Hän Edward-kuninkaan jos sijass' oisi.

I METSÄNVARTIJA.

Me, Herran nimessä ja kuninkaan,
Virastoon sua vaadimme.

KUNINGAS HENRIK.

No, viekää
Siis Herran nimeen! Kuninkaanne nimi
Arvonsa saakoon! Mitä Herra tahtoo,
Kuningas tehkoon; mitä tämä tahtoo,
Ma siihen nöyryydellä alistun.

(Menevät.)

Toinen kohtaus.

Lontoo. Huone kuninkaanlinnassa.

(Kuningas Edward, Gloster, Clarence ja lady Grey tulevat.)

KUNINGAS EDWARD.

Niin, veli Gloster, tämän rouvan mies,
Sir Richard Grey, sai surmans' Albansissa
Ja voittajalle maansa menetti.
Nyt maita leski pyytää takaisin,
Joit' emme oikeudella voine kieltää,
Kosk' ottelussa Yorkin suvun eestä
Menetti henkens' oiva ylimys.

GLOSTER.

Kuninkaan tulee täyttää moinen pyyntö;
Sen hylkääminen häpeäksi ois.

KUNINGAS EDWARD.

Niin kyllä, niin; mut mietin vielä hiukan.

GLOSTER (syrjään Clarencelle).

Hoo! Niinkö onkin laita? Kyllä huomaan:
Jotakin täytyy lesken ensin myöntää,
Ennenkuin pyynnön myöntää kuningas.

CLARENCE (syrjään Glosterille).

Hän tuntee ajon; jälkeä ei hukkaa!

GLOSTER (syrjään Clarencelle).

Vait!

KUNINGAS EDWARD (Lady Greyille.)

Tahdomme pyyntöänne mieltä,
Siis tulkaa toiste saamaan vastausta.

LADY GREY.

En saata, majesteetti, odottaa,
Suvaitkaa heti antaa mulle vastaus;
Ja mikä mieleen teille, siihen tyydyn.

GLOSTER (syrjään Clarencelle).

Haa, leski! Takaan sulle kaikki maasi,
Jos mieleen sulle, mikä mieleen hälle.
Varuillas ole, muuten piston saat.

CLARENCE (syrjään Glosterille).
Ei hätää hällä, jos ei vain hän lankee.

GLOSTER (syrjään Clarencelle).
Varjelkoon taivas! Edward katsoo puoltaan.

KUNINGAS EDWARD.
Sanokaa, kuinka monta teill' on lasta.

CLARENCE (syrjään Glosterille).
Hei vain! Hän aikoo lasta hältä kärttää.

GLOSTER (syrjään Clarencelle).
Ei, hitoss', ennen antaa hälle kaksi.

LADY GREY.
On niitä kolme, armollinen herra.

GLOSTER (syrjään Clarencelle).
Hän neljä saa, jos hälle antaa vallan.

KUNINGAS EDWARD.
Ois sääli, isän maat jos menis heiltä.

LADY GREY.
Kuningas, säälistä ne heille suokaa.

KUNINGAS EDWARD.
Pois käykää, loordit; lesken mieltä tutkin.

GLOSTER (syrjään Clarencelle).
Pois käymme: kuinka nuoruutesi käynee?
Jos hyvin käy, käyt sauvoill' ehkä pian.

(Gloster ja Clarence vetäytyvät syrjään.)

KUNINGAS EDWARD.
Sanokaa, pidätkö lapsistanne?

LADY GREY.
Niin heitä rakastan kuin itseäni.

KUNINGAS EDWARD.
Ja tekisitte paljon niiden vuoksi?

LADY GREY.
Niin, niiden vuoksi vaikka vaivaa kärsin.

KUNINGAS EDWARD.
Miehenne maat siis heille voittakaa.

LADY GREY.
Siks tulinkin ma majesteetin luo.

KUNINGAS EDWARD.
Ne kuinka voittaa voitte, teille sanon.

LADY GREY.
Näin teille palveluksen velkaan jään.

KUNINGAS EDWARD.
Ja minkä palveluksen mulle teette?

LADY GREY.
Sen, minkä käskette ja minkä voin.

KUNINGAS EDWARD.

Mut pyynnöstäni ehkä loukkaannutte.

LADY GREY.

Jos loukkaannun, sit' en voi silloin tehdä.

KUNINGAS EDWARD.

Sa voit sen tehdä, mitä aion pyytää.

LADY GREY.

No, teen siis, mitä kuninkaani käskee.

GLOSTER (syrjään Clarencelle).

Käy tiukkaan! Sade rankka kiven uurtaa.

CLARENCE (syrjään Glosterille).

Kuin tuli punainen! Nyt sulaa vaha.

LADY GREY.

Miks vaiti? Saanko tietää tehtäväni?

KUNINGAS EDWARD.

Se kevyt on: vain lemmi kuningasta.

LADY GREY.

Helposti tehty: olen alamainen.

KUNINGAS EDWARD.

Siis puolisisi maat sa heti saat.

LADY GREY.

Tuhannet kiitokset, ja hyvästi!

GLOSTER (syrjään Clarencelle).

On kauppa tehty: rouva siihen niiaa.

KUNINGAS EDWARD.

Seis! Lemmen hedelmiä tarkoitin.

LADY GREY.

Niin, lemmen hedelmiä minäkin.

KUNINGAS EDWARD.

Mut, varon, toisess' ehkä mielessä.

Mik', arvaas, on se lempi, jota halaan.

LADY GREY.

Alamaisen lempi, kiitos, esirukous;

Mit' anoo siveys ja siveys myöntää.

KUNINGAS EDWARD.

En tarkoittanut moista lempeä.

LADY GREY.

Siis ette tarkoittanut mitä luulin.

KUNINGAS EDWARD.

Mut nyt kai osaks mieleni sa arvaat.

LADY GREY.

En koskaan siihen suostu, mitä arvaan

Nyt teidän mielivän, jos oikein arvaan.

KUNINGAS EDWARD.

Jos suoraan sanon, mielin luonas maata.

LADY GREY.

Jos suoraan sanon, tyrmäss' ennen makaan.

KUNINGAS EDWARD.

No, sitten miehesi et maita saa.

LADY GREY.

Siis siveys olkoon myötäjäiseni;
Sen häviöllä niit' en ostaa tahdo.

KUNINGAS EDWARD.

Näin lapsillesi kovin väärin teet.

LADY GREY.

Te väärin teette minulle ja heille.
Mut, suuri herra, tämä hauska pila
Mun pyyntöni ei vakavuuteen sovi.
Suvaitkaa antaa myöntö taikka kielto.

KUNINGAS EDWARD.

Saat myönnön, jos sä myönnyt pyyntöön,
Mut kiellon, jos saan minä sulta kiellon.

LADY GREY.

No, kielto siis; se on sen jutun loppu.

GLOSTER (syrjään Clarendelle).

Ei taivu leski: otsaa rypistää.

CLARENCE (syrjään Glosterille).

Noin törkeää ei kosijata toista.

KUNINGAS EDWARD (syrjään).

Katseesta päättäin, siveys häness' asuu,
Sanoista päättäin äly verraton;
Hän lahjoiltaan on luotu valtiaaksi;
Niin taikka näin, hän sopii kuninkaalle:
Hänestä lemmityn ma saan tai vaimon. —
Mitä, jos Edward vaimokseen sun ottais?

LADY GREY.

Sanottu helpommin kuin tehty, herra;
Pilaksi kelpaa kyllä alamainen,
Mut kuningattareks ei laisinkaan.

KUNINGAS EDWARD.

Kautt' istuimeni vannon, armas leski,
Vain sitä puhun, mitä sielu halaa,
Ja se on: saada sinut lemmitykseen.

LADY GREY.

Se enempi on kuin minä myöntää voin:
Kuningattareks olen liian huono,
Mut liian hyvä jalkavaimoksi.

KUNINGAS EDWARD.

Sanoja seulot: vaimoks, tarkoitin.

LADY GREY.

Ois armollenne loukkaavaa, teit' isäks
Jos sanois poikani.

KUNINGAS EDWARD.

Ei enempää,

Kuin jos teit' äidiks sanois tyttäreni.
Sin' olet leski, monta sull' on lasta;
Ja totta maarin, mull' on niitä myöskin,
Vaikk' olen poikamies: oi, ihanaa
On sentään olla monen lapsen isä!
Ei muuta siis; sa tulet vaimokseni.

GLOSTER (syrjään Clarendelle).

Nyt hengenmieheltä jo päättyi rippi.

CLARENCE (syrjään Glosterille).
Ei rippi niinkään mielessä kuin hippi.

KUNINGAS EDWARD.
Mit' ihmeksitte meidän jutelleen?

GLOSTER.
Ei lesken mieliks: näyttää synkenneen.

KUNINGAS EDWARD.
Kai teistä kummaa ois, jos hänet naisin?

CLARENCE.
Ken, valtias?

KUNINGAS EDWARD.
He, minä itse, Clarence.

GLOSTER.
Siin' ihmett' oisi kymmeneksi päiväks.

CLARENCE.
Päiväksi kauemmin, kuin ihme kestää.[5]

GLOSTER.
Niin loppumaton oisi ihmettely.

KUNINGAS EDWARD.
Pilaalkaa, veikot, vain; mut sanon teille,
Ett' anomus on hälle myönnetty.

(Eräs aatelismies tulee.)

AATELISMIES.
Majesteetti, Henrik Lancaster on kiinni
Ja vangittuna linnan portilla.

KUNINGAS EDWARD.
Siis laita, että Toweriin hän viedään. —
Nyt kiinniottajalta tiedustamme,
Mitenkä vangittiin hän. — Mukaan, rouva! —
Pitäkää, loordit, rouvaa arvossa.

(Kuningas Edward, Lady Grey, Clarence ja aatelismies menevät.)

GLOSTER.
Niin, naista kyllä arvoss' Edward pitää.
Luut, lihat, kaikki jospa hältä hivuis,
Ett' uutta vesaa hänen lanteistaan ei
Kultaisten toiveitteni tielle nousis!
Mut mun ja mielintöni välillä —
Kun haudass' irstaan Edwardin on oikeus —
On Clarence, Henrik sekä nuori Edward,
Ja näiden arvaamaton jälkipolvi,
Jotk' anastavat multa kaikki paikat;
Tuo paha hankkeilleni ennustaa.
Näin tässä valtaa siis vain uneksin,
Kuin mies, jok' ulkokalliolla seisoo
Ja kaukaa näkee ikävöidyn rannan
Ja toivoo, että jalka noutais silmää,
Ja noituu merta, joka sulkee tien,
Ja uhkaa, että kuiviin hän sen kuivaa.
Näin minäi kaukaa halaan kruunua,
Näin minäi noidun noita esteitä,
Näin minäi sanon: pois ne kaikki karsin,
Ja mahdottomill' itseäni mairin.
Ylen on silmä virkku, sydän ylvä,
Jos käsi ei ja voima niitä vastaa.

Mut, entä jos jäis kruunuttomaks Richard,
Mit' iloa ois muuta maailmassa?
No, taivastani naisten sylist' etsin,
Ruumiini kiiltokoruin koristan,
Lumoan kauniit naiset suin ja silmin.
Oh, kurja toivo! Ennenkuin sen tapaan,
Sadoittain voitän kultakruunuja.
Jo äidin kohdussa mun lempi jätti,
Ja, etten sais sen riemuist' osaa, lahjoi
Se lahja-pahaisella raihnaan luonnon
Käteni kuivaamaan kuin lahon korren.
Latomaan vuoritönkän selkääni,
Miss' istuu rumuus, ruumistani ilkkuin;
Tekemään epäpariks sääreni
Ja suhteettomaks joka ruumiin-osan,
Kuin minkä möhkäleén tai karhunpennun,
Jot' emä viel' ei ole valmiiks nuollut.[6]
Minäkö oisin lemmittäväks luotu?
Oo, röyhkeytt' inhaa, aateliakin moista!
Siis, kun ei maa suo mulle muuta hupaa
Kuin sortaa, lannistaa ja polkea
Jokaista, jok' on mua muodokkaampi,
Niin taivaani on kruunust' uneksia
Ja tätä mailmaa helvettinä pitää,
Siks kunnes tämän ruman ruhon päättä
Ylt' ympäröitsee kruunun kultavanne.
Mut kuinka voittaa kruunu, viel' en tiedä,
Kun kodist' erottaa mun monen henki;
Ja minä — niinkuin okametsään jäänyt,
Joka repii okaita ja okaat häntä,
Ja tietä etsii, mutta tieltä eksyy,
Ei tiedä, miten selvään ilmaan päästä,
Mut toivotonna sinne pyrkii vain, —
Niin minäi kruunun tähden tuskaa kärsin
Ja tästä tuskast' irti päästä tahdon,
Tai verisellä kirveell' avaan tieni.
Hymyillä voin ja tappaa hymyillen
Ja huutaa: hyvä! vaikka sydän särkyis,
Ja pakkovesin kastaa poskiani
Ja muotoani muutella jos kuin.
Enemmän purjeit' upotan kuin Ahti,
Salamoin surmaan niinkuin basiliski,
Niin oiva olen puhuja kuin Nestor,
Ja petän viekkaammin kuin Ulysses,
Ja, niinkuin Sinon valtaan toisen Troijan;
Kameleontin voitän välkynnässä
Ja Proteuksen muodon muunnossa
Ja Macchiavellin otan murhan-oppiin.
Kun tuon voin, kruununkin voin voittaa hevin;
Kuink' ylhääll' olkoonkin, sen alas revin.

(Menee.)

Kolmas kohta.

Ranska. Huone kuninkaanlinnassa.

(Torventoituksia. Kuningas Ludvig ja Bona tulevat seurueineen.
Kuningas asettuu valtaistuimelle. Sen jälkeen tulevat sisään
kuningatar Margareeta, prinssi Edward ja Oxfordin kreivi.)

KUNINGAS LUDVIG.

Englannin arvo kuningatar, istu
Viereemme tähän, kaunis Margareeta;
Ei säätys eikä syntys arvoist' ole,

Sin' että seisoisit, kun Ludvig istuu.

KUNINGATAR MARGAREETA.

Suur' Ranskan valtias, ei! Margareeta
Nyt laskee purjeens', oppii palvelemaan,
Kun käskee vallat. Hyvään entis-aikaan
Ma Albionin olin kuningatar,
Mut oikeuteni alas polki turma
Ja maahan minut painoi häpeään;
Siin' onnineni istua mun täytyy
Ja halpaan asemaani taipua.

KUNINGAS LUDVIG.

Mik' epätoivoos syynä, kaunis sisko?

KUNINGATAR MARGAREETA.

Se syy, mi silmät täyttää kyynelin,
Sydämmen suruun sortaa, kielen salpaa.

KUNINGAS LUDVIG.

Mik' olkoonkin, niin pidä tapas aina:
Viereeni istu; (Istuttaa hänet viereensä.) onnen ikeen alle
Et nöyristää saa niskaas; uljas mieles
On joka vauriosta riemuitseva.
Surusi suoraan kerro, Margareeta;
Se autetaan, jos Ranska auttaa voi.

KUNINGATAR MARGAREETA.

Rohkaisee hellä puhees synkkää mieltä
Ja mykän surun panee haastamaan.
Siis tietköön jalo Ludvig, että Henrik,
Mun sydämmeni ainut valtias,
On kuninkaasta tehty henkipatoks
Ja maanpaossa nyt on Skotlannissa,
Kun Edward, Yorkin pöyhkä herttua,
On valtikan ja vallan anastanut
Englannin voidellulta kuninkaalta.
Se syy, miks minä, kurja Margareeta,
Ja Henrikin tää poika, Edward-prinssi,
Kohtuullist' apua sult' anomme.
Jos sinä kiellät, mennyttä on kaikki.
Skotlanti tahtois auttaa, mut ei voi;
On päärejä ja kansaa eksytetty,
Varat on viety, väki paoss' on,
Ja oma tilamme on toivoton.

KUNINGAS LUDVIG.

Sa kärsinnällä liennä myrskyä,
Niin minä mietin, miten myrskyn tyynnän.

KUNINGATAR MARGAREETA.

Jos aikailemme, kasvaa vihollinen.

KUNINGAS LUDVIG.

Jos minä aikailen, niin kasvaa apu.

KUNINGATAR MARGAREETA.

Surua suurta maltittomuus seuraa.
Kas, tuossa synnyttäjä suruni.

(Warwick tulee seurueineen.)

KUNINGAS LUDVIG.

Ken se niin rohkeasti esiin astuu?

KUNINGATAR MARGAREETA.

Edwardin paras ystävä, lord Warwick.

KUNINGAS LUDVIG.

Terveeksi; uljas Warwick! Mitä tahdot?

(Astuu alas valtaistuimelta. Kuningatar Margareeta nousee.)

KUNINGATAR MARGAREETA.

Nyt alkaa uusi myrsky riehua:

Hän tuossa myrskyt nostattaa ja tulvat.

WARWICK.

Englannin majesteetti, arvon Edward,

Vannottu ystäväs, mun herrani,

Lähetti minut tosirakkaudesta

Ensinkin tervehtimään korkeuttasi,

Sitt' ystävyiden liittoon pyytämään

Ja vihdoin tämän liiton vahvistamaan

Aviositeillä, jos suonet antaa

Siveän sisaresi, neiti Bonan,

Englannin majesteetin avioksi.

KUNINGATAR MARGAREETA.

Jos niin käy, Henrikin on toivo mennyt.

WARWICK (Bonalle).

Ja kuninkaani puolest', arvon neiti,

Mun tulee, luvallanne, nöyrimmästi

Suudella kättänne ja kielin teille

Julistaa julki kuninkaani sydän,

Johonka maine, täyttäin valppaan korvan,

On puhtaan, kauniin kuvas pystyttänyt.

KUNINGATAR MARGAREETA.

Mua kuulkaa, Ranskan Ludvig, Bona neiti,

Ennenkuin vastaatte. Tuon miehen pyyntö

Edwardin tosirakkaudest' ei lähde,

Vaan pakon siittämästä petoksesta.

Tyranni kuink' ois maassaan turvattu,

Jos hän ei vahvaan ulkovaltaan liittyis?

Ja tyranniks se hänet osoittaa,

Ett' yhä elää Henrik; ja jos kuolis,

Niin täss' on hänen poikans', Edward prinssi.

Siis varo, Ludvig, ettei liitto tää

Sinua häpeään ja vaaraan saata.

Valtaaja hetken hallitsee; mut taivas

Vanhurskas on, ja aika väärät kaataa.

WARWICK.

Herjaava Margareeta!

PRINSSI.

Miks ei kuningatar?

WARWICK.

Siks ett' ol' isäs, Henrik, valtaaja;

Ei kuningatar hän, et prinssi sinä.

OXFORD.

Siis Warwick tekee tyhjäksi suuren Gauntin,

Jok' Espanjasta valtaosan otti;

Ja Gauntin jälkeen Henrik neljännen,

Jonk' äly älyjen ol' esikuva;

Ja tämän jälkeen Henrik viidennen,

Jok' urotöillään voitti koko Ranskan;

Juur' näistä meidän Henrik polveutuu.

WARWICK.

Miks, Oxford, sulavassa puheessasi

Et maininnut sa, kuinka kuudes Henrik
Menetti kaiken, minkä viides voitti?
Nää Ranskan päärit saisi sille nauraa.
Mut muuten kaksiseitsemättä vuotta
Tuon sukupuun on ikä: turha aika,
Kun valtakunnan nautintaa se koskee.

OXFORD.

Noin puhut, Warwick, ruhtinaasta, jota
Kuusneljänt' olet vuotta palvellut,
Ja petoksestasi et punastu!

WARWICK.

Oxfordko, joka oikeutt' aina puolsi,
Nyt vääräytt' aikoo sukupuulla peittää?
Hyi! Henrik heitä, Edward tunnusta!

OXFORD.

Kuin? Häntä, jonka väärä tuomio
Vanhimman veljeni, lord Aubrey Veren,
Vei kuolemaan? Ja lisäksi, isänikin,
Kun vuotens' oli varisemaan kypsät
Ja tuonen veräjää hän lähenteli?
Ei, ei! Niin kauan kuin tää käsi kestää,
Niin kauan kestää Lancasterin huone.

WARWICK.

Ja Yorkin myös, niin kauan kuin tää käsi.

KUNINGAS LUDVIG.

Te, Edward, Oxford, ja te, Margareeta,
Suvaitkaa syrjään käydä siksi aikaa,
Kuin lisää puhuttelen Warwickia.

KUNINGATAR MARGAREETA.

Hänt' ettei Warwick sanoillaan vain tenhois!

(Kuningatar, prinssi ja Oxford vetäytyvät syrjään.)

KUNINGAS LUDVIG.

No, sano, Warwick, tuntos puolesta,
Edwardko oikea on kuninkaanne?
Sen kanss' en mielelläni ryhtyis liittoon,
Jok' ei ois laillisesti valittu.

WARWICK.

Nimeni, kunniani siitä annan.

KUNINGAS LUDVIG.

Mut onko hän myös kansan lempilaps?

WARWICK.

Sit' enemmän, kuin turman laps on Henrik.

KUNINGAS LUDVIG.

Nyt suoraan sano, teeskentelemättä.
Mihinkä määrään sisartani Bonaa
Hän rakastaa.

WARWICK.

Niin rakastavan näyttää,
Kuin hänen-laisen sopii valtiaan.
Ma usein kuulin hänen vannovan,
Ett' ikuisuuden puu on rakkautensa:
Siveyden maassa juurtuu se, ja lehtii
Ja heitii rakkauden auringossa,
Kateutt' ei pelkää, halveksintaa vaan,
Jos Bona hänt' ei päästä tuskistaan.

KUNINGAS LUDVIG.

No, sisar, anna kuulla päätöksesi.

BONA.

Sun myöntös tai sun kieltos on myös minun.
(Warwickille.) Mut tunnustan, ett' usein tätä ennen,
Kun kuninkaanne ansioista kuulin,
Rakkauteen korva kiusas järkeä.

KUNINGAS LUDVIG.

Siis, Warwick: Edward sisaremme saakoon.
Ja heti määräys tehtäköön, mit' antaa
Kuninkaan tulee hälle eläkkeeksi,
Jok' oisi myötäjäisten mukainen. —
Margareeta todistakoon, että Bona
Englannin kuninkaan on kihlattu.

PRINSSI.

Edwardin, — Englannin ei kuninkaan.

KUNINGATAR MARGAREETA.

Kavala Warwick! Viekkahasti tahdoit
Mun pyyntöäni tällä liitoll' estää.
Henrikin ystävä ol' äsken Ludvig.

KUNINGAS LUDVIG.

On hänen vieläkin ja Margareetan.
Mut heikko jos on oikeutenne kruunuun —
Edwardin menestys sit' osoittaisi —
Niin kohtuullist' on, että minä pääsen
Vapaaksi avun-lupauksestani.
Mut kaikki hyvät teill' on tarjona,
Mit' anotte ja minä vain voin antaa.

WARWICK.

Skotlanniss' elää Henrik mukavasti.
Hän tyhjä on, ei menettää voi mitään;
Teill', entisellä kuningattarella,
On isä, joka voi teit' elättää,
Ja näin te ette Ranskan vaivoiks ole.

KUNINGATAR MARGAREETA.

Vait, sinä hävytön ja rietas Warwick,
Jok' ylennät ja kaadat kuninkaita!
En lähde, kunnes kyynelin ja sanoin;
Joiss' asuu totuus, Ludvigille näytän
Sun juonesi ja herras valhe-lemmen:
Molemmat olette te yhtä maata.

(Postitorvi kuuluu ulkoa.)

KUNINGAS LUDVIG.

Sanoma meille, taikka sulle, Warwick.

(Sanansaattaja tulee.)

SANANSAATTAJA.

Tää kirje teille, herra lähettiläs,
Markiisi Montaguelta, veljeltänne; —
Tää kuninkaalle meidän kuninkaalta; —
Tää teille, rouva: keltä, sit' en tiedä.

(Kaikki lukevat kirjeitään.)

OXFORD.

Hymyilee kuningatar uutisilleen,
Mut Warwick otsaa rypistää; hyv' on!

PRINSSI.

Kas, Ludvig polkee jalkaa maltitonna;
Käy kaikki vielä hyvin, toivon ma.

KUNINGAS LUDVIG.

Millaiset sinun uutisesi, Warwick?
Ja entä teidän, kaunis kuningatar?

KUNINGATAR MARGAREETA.

Minun tuo arvaamatont' iloa.

WARWICK.

Ja minun mieliharmia ja tuskaa.

KUNINGAS LUDVIG.

Kuninkaas onko nainut lady Greyn,
Ja, sun ja omaa juontaan kaunistaakseen,
Tään kirjelapun mulle lohduks laittaa?
Sekö se hänen Ranskan liittons' on?
Noin rohkeneeko pilkata hän meitä?

KUNINGATAR MARGAREETA.

Sanoinhan ennalta jo, mit' on maata
Edwardin rakkaus, kunto Warwickin.

WARWICK.

Kuningas Ludvig, taivaan kuullen vannon,
Niin totta autuaaks kuin tulla tahdon,
Ett' olen puhdas vilpist' Edwardin.
Mun kuninkaani ei hän enää ole,
Kun näin mua häpäisee, viel' enemmän
Tok' itseään, jos häpeänsä näkis.
Ma unohdinko, että Yorkin heimo
Isäni varhaan surmaan vei ja salli
Sisaren-tyttäreni raiskattavan?[7]
Kuninkaan kruunun hänellekö hankin,
Ja perinnöstään työnsin Henrikin,
Ja häpeäkö näin saan palkakseni?
Häpeä hälle! Kunnia on mun.
Ja saadakseni jälleen kunniani,
Min hänen tähtensä ma menetin,
Pois luovun hänestä ja palaan jälleen
Luo Henrikin. — Siis, jalo kuningatar,
Pois vanhat salavihat heittäkää;
Täst' edes olen nöyrä palvelijanne.
Ma neiti Bonan loukkauksen kosten
Ja jälleen Henrikin ma valtaan nostan.

KUNINGATAR MARGAREETA.

Sanasi, Warwick, vihan lemmeks kääntää:
Syyt vanhat anteeks suon ja iloitsen,
Ett' ystävä taas olet Henrikin.

WARWICK.

Niin ystävä, niin tosi ystävä,
Ett' armosta jos Ludvig kuningas
Valiojoukon satureita antais,
Lupaisin Englantiin ne sotaan viedä
Ja istuimeltaan syöstä tyrannin.
Uus morsian ei hälle turvaks liene;
Ja Clarence puolestaan — niin kertoo kirje —
Hänest' on varmaan luopumaisillaan,
Kun himo hänet naimaan vei, eik' arvo
Eik' isänmaamme pelastus ja turva.

BONA.

Kuink', armas veli, Bona kostetaan,

Jos sin' et kurjaa kuningatart' auta?

KUNINGATAR MARGAREETA.

Kuink', arvon prinssi, Henrik saattaa elää,
Jos sin' et toivotonta pelasta?

BONA.

Min' anon samaa, mitä kuningatar.

WARWICK.

Ja minä teihin yhdyn, neiti Bona.

KUNINGAS LUDVIG.

Ja minä häneen, sinuun, Margareetaan.
Siis vihdoin vakaast' olen päättänyt
Teit' auttaa.

KUNINGATAR MARGAREETA.

Kiitokset nöyrät kaikkein puolesta!

KUNINGAS LUDVIG.

Englannin airut, sinä, riennä heti
Sanomaan tuolle valhekuninkaalles,
Viekkaalle Edwardille, että Ludvig
Läheittää naamioita tanhumaan
Hänen ja uuden morsionsa häihin.
Näet, kuink' on laita; häntä säikyttelä.

BONA.

Sano, että minä pajunoksaakaan kannan[8]
Toivossa, että on taas hän pian leski.

KUNINGATAR MARGAREETA.

Sano, että minä surupuvun heitän
Ja pukeudun pian panssariin.

WARWICK.

Sano, minä hänen solvauksensa koston
Ja pian hänen päästään kruunun nostan.
Kas tuossa palkkas! Mene!

(Sanansaattaja menee.)

KUNINGAS LUDVIG.

Warwick, sinä,

Ja Oxford, viisituhatta miestä viekää
Meritse sotaan Edwardia vastaan.
Tää jalo kuningatar ja tää prinssi
Väkeä uutta ajan tullen tuovat.
Mut ensin, poista multa epäily;
Uskollisuudestas mink' annat takuun?

WARWICK.

Uskollisuuttani mun taatkoon tämä:
Jos kuningatar suo ja nuori prinssi,
Niin heti tyttäreni vanhimman,
Iloni, annan tälle avioksi.

KUNINGATAR MARGAREETA.

Sen hyvin suon, ja tarjostasi kiitän. —
Niin, Edward, hän on siveä ja kaunis;
Siis riennä, kättä anna Warwickille
Ja kätes kanssa anna ikilupa,
Että aino-omaksesi hänet otat.

PRINSSI.

Ma hänet otan, hän sen ansaitsee;
Ja tuossa käteni ma pantiks annan.

(Antaa kättä Warwickille.)

KUNINGAS LUDVIG.

Mit' aikaillaan? Nyt väen pestaukseen
Ja sinä, Bourbon, yliamiraali,
Saat sotalaivoilla ne saattaa yli.
Ma varron vain, ett' Edward koston saa
Siit', että ilkkui Ranskan prinsessaa.

(Kaikki menevät, paitse Warwick.)

WARWICK.

Ma lähettinä tulin Englannista,
Mut palaan verivihollisena.
Mull' oli naimakaupat toimenani,
Mut julman sodan vastaukseksi vien.
Häll' eikö muita ilveens' esineeksi?
Mut minäpä sen ilveen murheeks käännän.
Minä ensimmäisnä kruunun hälle annoin,
Minä ensimmäisnä pois sen hänelt' otan:
Ei, että Henrikkiä säälisin,
Mut pilkat tahdon kostaa Edwardin.

(Menee.)

NELJÄS NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohta.

Lontoo. Huone kuninkaanlinnassa.

(Gloster, Clarence, Somerset ja Montague tulevat.)

GLOSTER.

No, veli Clarence, miten miellyttää
Tuo uusi naiminen Greyn lesken kanssa?
Veljemme arvokkaan kai teki kaupan?

CLARENCE.

Niin, Ranskaanhan on matkaa; hän ei voinut
Warwickin palaamista odottaa.

SOMERSET.

Vait, loordit: tuossa tulee kuningas.

GLOSTER.

Ja hyvin valikoitu nuorikkonsa.

CLARENCE.

Ma sanon suoraan hälle arveluni.

(Torventoitauksia. Kuningas Edward seurueineen, Lady Grey
kuningattarena, Pembroke, Stafford, Hastings y.m. tulevat.)

KUNINGAS EDWARD.

No, Clarence, kuinka naimiseeni tyydyt?
Niin mietteiss' olet, kuin ei ois se mieleen.

CLARENCE.

Niin tyydyn, niinkuin Ludvig taikka Warwick,
Joill' ymmärrys ja miehuus on niin heikko,
Ett' eivät suutu tästä loukkauksesta.

KUNINGAS EDWARD.

He syyttä suuttuisivat; he vain ovat
Ludvig ja Warwick; min' oon Edward, herra
Teidän ja Warwickin; teen mitä tahdon.

GLOSTER.

Niin, kuningas saa tehdä mitä tahtoo,
Mut hoppu-naiminen on harvoin onneks.

KUNINGAS EDWARD.

Sinäkin, veli Gloster, loukkaannutko?

GLOSTER.

En minä: en, Jumala varjelkoon,
Ett' erottaisin minä, mit' on yhteen
Jumala yhdistänyt; oiskin sääli
Erottaa paria noin sopivaa.

KUNINGAS EDWARD.

Pois ilkut nuo ja närkästymiset!
Sanokaa syy, miks lady Grey ei sopis
Englannin kuningattareks ja minun. —
Ja tekin, Somerset ja Montague,
Sanokaa suoraan mitä luulette.

CLARENCE.

Ma luulen, että Ludvig kuninkaasta
Vihamiehen saatte, hän kun pilkaks joutui
Tuon neiti Bonan naimajutun tähden.

GLOSTER.

Ja Warwick, joka ajoi asiaanne,
Tään uuden liiton kautt' on häväisty.

KUNINGAS EDWARD.

Mut mitä, jos ma jonkin keinon keksin,
Mill' ehkä hyvittää voin kummankin?

MONTAGUE.

Kuitenkin tämä liitto Ranskan kanssa
Ois voinut ulkomyrskyilt' yhteiskuntaa
Enemmän varjella kuin kotikauppa.

HASTINGS.

Montague eikö tiedä, että maamme
On itse turvanaan, jos itseens' usko?

MONTAGUE.

Mut Ranskan turviss' on se turvatumpi.

HASTINGS.

Voi Ranskaa käyttää, vaan ei Ranskaan luottaa.
Jumal' on turvamme ja valtameret,
Jotk' on Hän meille vahvaks linnaks suonut;
Me niiden apuun luottakaamme vain:
Niiss' on ja itsessämme paras turva.

CLARENCE.

Puheesta tuosta Hastings ansaitsee
Avioks saada neiti Hungerfordin.

KUNINGAS EDWARD.

No, entä? Minä tahdon sen ja sallin,
Ja tässä minun tahtoni on laki.

GLOSTER.

Mut minusta ei ollut oikein tehty[9]
Lord Scalesin perijä ja tytär antaa
Tuon rakkaan nuorikkonne veljelle;

Hän mulle sopisi tai Clarencelle;
Mut morsiota unhotitte veljet.

CLARENCE.

Niin, muuten lord Bonvillen tytärt' ette
Ois suonut nuorikkonne pojalle
Ja veljet jääneet aivan paljahille.

KUNINGAS EDWARD.

Oi, Clarence-parka! Puolisonko tähden
Noin tyytymätön? Hankin sulle vaimon.

CLARENCE.

Makunne näytti oma valintanne,
Se oli kehno; suokaa siis mun itse
Omia käydä asioitani;
Sen vuoksi pian teidät jätänkin.

KUNINGAS EDWARD.

Jää tahi mene; kuningas min' olen,
En veljieni tahdon alainen.

KUNINGATAR ELISABET.

Ennenkuin majesteetti suvaitsi
Kuningattaren arvoon minut nostaa, —
Oikeuden mukaan myöntäkää se, loordit, —
En sukuperää ollut alhaista.[10]
On alhaisemmill' ollut sama onni.
Mut niinkuin minua ja sukuani
Tää arvo kunnioi, niin tylyytenne,
Te, loordit, joille tahdoin mieliks olla,
Surulla, vaarall' iloani uhkaa.

KUNINGAS EDWARD.

Yreitä noita älä liehi, armas.
Mikä suru, mikä vaara sua kohtais,
Kun Edward ainainen on ystäväs
Ja herra, jota noiden tulee kuulla?
Niin, mua kuulla, sua rakastaa,
Jos eivät vihaani he tahdo nostaa;
Ja jos niin käy, niin kyllä sua suojaan,
Ja vihani he koston saavat maistaa.

GLOSTER (syrjään).

Ma puhun vähän, mietin enemmän.

(Sanansaattaja tulee.)

KUNINGAS EDWARD.

No, airut, Ranskast' uutta, kirjeitäkö?

SANANSAATTAJA.

Ei kirjeitä, ja niukoin sanojakin.
Mut ilman erityistä lupaanne
En rohkene ma niitä kertoa.

KUNINGAS EDWARD.

Lupani saat: siis lyhyesti kerro
Nyt niiden sanat, minkä verran muistat.

SANANSAATTAJA.

Nää hänen sanans' oli lähteissäni:
"Mene ja sano valhekuninkaalle,
Viekkaalle Edwardille, että Ludvig
Läheittää naamioita tanhumaan
Hänen ja uuden morsionsa häihin."

KUNINGAS EDWARD.

Noin uljas? Luulee kai, ett' olen Henrik.
Mitä sanoi Bona-neiti naimisista?

SANANSAATTAJA.

Nää sanat lausui lempein ylenkatsein:
"Sano, että minä pajunoksa kannan
Toivossa, ett' on taas hän pian leski."

KUNINGAS EDWARD.

En häntä moiti: vähempää ei voinut
Hän sanoa, kun vääritys koski häntä.
Mut mitä sanoi Margareeta-rouva?
Hän myöskin läsnä oli, kuulin ma.

SANANSAATTAJA.

"Sano", hän sanoi, "surupuvun heitän
Ja pian pukeudun panssariin."

KUNINGAS EDWARD.

Hän näyttää sotanaiseksi aikovan.
Mut mitä sanoi Warwick loukkaukseen?

SANANSAATTAJA.

Äkeissään enemmän kuin kaikki muut
Hän oli majesteettinne ja sanoi:
"Sano, että hänen solvauksensa kostan
Ja pian hänen päästään kruunun nostan."

KUNINGAS EDWARD.

Noin uhkailla se petturiko tohti?
Aseisiin siis, kun varotetaan näin!
He sodan saavat, ylpeydestään palkan.
Mut Warwick Margareetan ystävänäkö?

SANANSAATTAJA.

Niin likeisessä ystävydess' ovat,
Ett' Edward Warwickin nai tyttären.

CLARENCE.

Vanhemman kai; ma tahdon nuoremman.
Veli kuningas, voi hyvin: lujass' istu!
Warwickin toista tytärtä nyt minä
Käyn kosimaan: vaikk' en saa valtakuntaa,
En tahdo huonomp' olla naimisessa. —
Warwickin ystävät, ja minun, tulkaa!

(Clarence menee, ja Somerset seuraa häntä.)

GLOSTER (syrjään).

En minä vain!
Mun mieleni se tähtää kauemmaksi;
En Edwardin, vaan kruunun tähden jään.

KUNINGAS EDWARD.

Warwickin puolta Somerset ja Clarence!
Siis täytyy pahinta mun varoa;
Nyt hätä suuri on ja kiire tarpeen. —
Pembroke ja Stafford, väen värväykseen
Ja kaikki sotakuntoon laittamaan!
Ma tulen itse oiti jäljestä.

(Pembroke ja Stafford menevät.)

Montague, Hastings, epäilyksest' ensin
Minut päästäkää. Te veren, heimon puolest'
Olette Warwickia lähimmät;
Minua rakkaampiko Warwick teille?
Jos niin on, menkää hänen puolelleen:

Parempi vihamies kuin viekas veikko.
Mut teillä mieli jos mua palvella,
Niin valall' ystävän se vahvistakaa,
Ett' ijäks poistuis epäluuloni.

MONTAGUE.

Montague taattu, totta Jumal' auta!

HASTINGS.

Niin, totta Jumal' auta, Hastings myös!

KUNINGAS EDWARD.

Sinäkin, veli Richard, meidän puolta?

GLOSTER.

Uhaksi kaikkein, jotk' on teitä vastaan.

KUNINGAS EDWARD.

No niin, nyt olen varma voitosta.
Siis matkaan vain, ja, joutuin tehden työmme,
Warwickin ulkomaiset joukot lyömme.

(Menevät.)

Toinen kohtaus.

Tasanko Warwickshiressä.

(Warwick ja Oxford tulevat, mukanaan
ranskalaisia ja muita sotajoukkoja.)

WARWICK.

Ei, loordi, tähän saakka kaikk' on hyvin.
Alhaiso meihin liittyy joukoittain.

(Clarence ja Somerset tulevat.)

Kas, tuossa tulee Somerset ja Clarence!
Sanokaa suoraan: ystäviäkö?

CLARENCE.

Ei pelkoa, mylord!

WARWICK.

Siis, jalo Clarence, terveeks Warwickiin!
Somerset, terveeks! — Pelkuruutta oisi
Nyt epäillä, kun ystävyden merkiks
Avoimen kätens' antaa jalo sydän;
Edwardin veljeä vois muuten luulla
Vain teko-ystäväksi hankkeillemme;
Siis, terveeks, Clarence; tyttäreni saat.
Ei muuta nyt, kuin että peitoss' yön, —
Kun huoletonna leirissään on veljes,
Soturit kaupungeissa hajallaan,
Ja jotkut vain on vartiona hällä —
Hänet yllätämme sekä vangiks teemme.
Vakoojat sanoo helpoks tehtävän.
Kuin Diomedes-urho ja Ulysses,
Uljas ja viekas, Kheson leiriin hiipi
Ja sieltä ryösti Thrakian ihmeratsut,
Niin mekin, peitoss' öisen mustan vaipan,
Edwardin vahdin pian kellistämme,
Ja hänet vangitsemme, — emme tapa,
Tää kun on oleva vain yllätys. —
Ken mua seuraa tähän seikkailuun,
Huutakoon johtajansa kanssa: "Henrik".

(Kaikki huutavat "Henrik!")

Mars, hiljaa! Jumala ja pyhä Yrjö
Avuksi Warwickin ja meidän miesten!

(Menevät.)

Kolmas kohta.

Edwardin leiri lähellä Warwickia.

(Muutamia vahtisotureita kuninkaan teltan edustalla.)

1 VAHTISOTURI. No, miehet, asemaansa joka sorkka. Kuningas on jo mennyt nukkumaan.

2 VAHTISOTURI. Hän eikö mene vuoteeseen?

1 VAHTISOTURI.

Ei, hän on tehnyt pyhän lupauksen
Ei ennen nauttiakseen rauhan unta,
Kuin Warwick tai hän itse joutuu alle.

2 VAHTISOTURI. Huomenna kai se päivä on, jos Warwick Niin lähellä on, kuin sanotaan.

3 VAHTISOTURI.

Mut sano,
Ken on tuo ylhä herra, joka makaa
Kuninkaan kanssa hänen teltassaan?

1 VAHTISOTURI. Kuninkaan paras ystävä, lord Hastings.

3 VAHTISOTURI.

Vai niin! Mut miksi käskee kuningas
Päämiesten pitää majaa kaupungeissa,
Kun kylmällä hän kentällä itse värjyy?

2 VAHTISOTURI. Se vaarallisempaa, siis maineikkaampaa.

3 VAHTISOTURI.

Minusta kunnialla rauhass' elää
On parempaa kuin vaarallinen maine.
Jos Warwick tietäis hänen tilansa,
Niin herättäisi hänet; se on varma.

1 VAHTISOTURI. Jos meidän peitsemme ei häntä estäis.

2 VAHTISOTURI. Miks tässä vahdiss' ollaan, jos ei häntä Suojella yöllisiltä hyökkäyksiltä?

(Warwick, Clarence, Oxford, Somerset tulevat
sotajoukkunsa kanssa.)

WARWICK.

Tuoss' omi teltta, tuossa, miss' on vahti
Miehuutta vain! Nyt mainetta, jos milloin!
Mua seuratkaa, ja Edward koht' on meidän.

1 VAHTISOTURI. Ken siellä?

2 VAHTISOTURI.

Seis, tai olet surman oma!

(Warwick ja kaikki muut huutavat: "Warwick! Warwick!" ja
hyökkäävät vahtisoturien päälle, jotka pakenevat ja huutavat:
"Aseisiin! Aseisiin!" Warwick ja muut ajavat heitä takaa.)

(Torvien ja rumpujen soidessa palajavat Warwick ja muut,
tuoden mukanaan kuninkaan nojatuolissa yövaippaan käärittynä.
Gloster ja Hastings pakenevat näyttämön poikitse.)

SOMERSET.

Nuo keitä ovat, jotka pakenevat?

WARWICK.

Richard ja Hastings; menkööt; tässä on herttua.

KUNINGAS EDWARD.

Kuin? Herttua! Kun viimeksi erottiin,
Mua sanoit kuninkaaksi.

WARWICK.

Ajat muuttuu.

Kun mua lähettinä solvasitte,
Niin kuninkuuden otin teiltä pois,
Ja nimitän nyt teidät Yorkin herttuaks.
Kuin voisi valtakuntaa johtaa mies,
Jok' airutetaan ei osaa kohdella,
Ei osaa yhteen vaimoon tyytyä,
Ei osaa veljein kanssa veljiks olla,
Ei osaa kansan parast' aatella,
Ei vihamiehilt' itseänsä kaita?

KUNINGAS EDWARD.

Sinäkö, myöskin täällä, veli Clarence?
Nyt näen, ett' Edwardin on vaipuminen.
Mut, Warwick, kovan onnen uhallakin,
Uhalli sun ja koko liittokuntas,
Ain' Edward kuninkaana käyttäytyy.
Vaikk' onnen nurjuus herrauteni kaataa,
Sen pyörää henkeni on ylempi.

WARWICK.

Siis hengessä Edward olkoon kuningas.

(Ottaa Edwardin päästä kruunun.)

Mut Englannin on kruunupää nyt Henrik,
Ja tosikuningas: vain varjo sinä. —
Lord Somerset, sun pyydän toimittamaan,
Ett' Edward herttua heti saatetaan
Veljeni, Yorkin arkkipiispan, luokse.
Kun Pembrokea ensin löylytän,
Niin tulen jäljestä ja Ludvigin
Ja Bona-neidin vastauksen kerron. —
Hyvästi siksi, hyvä herttua York!

KUNINGAS EDWARD.

Se kestää täytyy, mik' on sallimaa;
Ei auta tuulta, virtaa vastustaa.

(Kuningas Edward viedään pois. Somerset seuraa häntä.)

OXFORD.

Nyt mitä muuta tehtävänä, loordit,
Kuin mennä joukkoinemme Lontooseen?

WARWICK.

Niin kyllä, se on ensi tehtävämme:
Kuningas Henrik päästää vankeudesta
Ja nostaa valtaistuimelle taas.

(Menevät.)

Neljäs kohtaus.

Lontoo. Huone kuninkaanlinnassa.

(Kuningatar Elisabet ja Rivers tulevat.)

RIVERS.

Mist' on tuo äkkimuutos teissä, rouva?

KUNINGATAR ELISABET.
Ah, veli Rivers, etkö ole kuullut,
Kuink' äsken Edward-kuninkaan on käynyt?

RIVERS.
Hukannut tappelunko Warwickille?

KUNINGATAR ELISABET.
Ei, mutta oman suuren persoonansa.

RIVERS.
Mitä? Onko majesteetti kaatunut?

KUNINGATAR ELISABET.
On, melkein kaatunut: hän vanki on,
Joko sitte uskottomat vahdit petti,
Tai vihollinen hänet yllätti.
Ja lisäksi kuulin, että halluss' on hän
Tuon Yorkin piispan, joka Warwick-pedon
On veli ja siis meidän vihamies.

RIVERS.
Surkeita uutisia todellakin!
Mut, arvon rouva, kaikki täytyy voittaa,
Voi Warwickinkin tuhon päivä koittaa.

KUNINGATAR ELISABET.
Siis meit' ei epäily saa katkeroittaa.
Ma epätoivon torjun rakkaudesta
Edwardin lapseen, jok' on kohdussani;
Se käskee vihani mun hillitä
Ja nöyryydellä kantaa ristiäni.
Sen vuoks niin monta kynnelt' alas nielen,
Vert' imeväiset huokaukseni salpaan,
Ne ettei hukuttais tai tuhois tätä
Edwardin lasta, kruununperijätä.

RIVERS.
Mut, rouva, miss' on Warwick?

KUNINGATAR ELISABET.
Lontooseen,
Kuulemma, marssii, asettamaan kruunun
Henrikin päähän jälleen. Lopun arvaat:
Edwardin ystävät on kaadettava.
Mut estääkseni julman väkivaltaa —
Sill' ei saa luottaa valanrikkojaan, —
Ma heti pyhän turvapaikan etsin,
Niin että Edwardin ma oikeuksista
Ainakin perillisen pelastan.
Siell' ei mua väkivalta, juonet tapaa.
Siis paeta kun voimme, paetkaamme;
Jos Warwick meidät saa, niin surman saamme.

(Menevät.)

Viides kohtaus.

Metsästyspuisto Middlehamin linnan läheisyydessä Yorkshiressä.

(Gloster, Hastings, sir William Stanley y.m. tulevat.)

GLOSTER.
Lord Hastings ja sir Stanley, älkää enää
Ihmeeksi panko, miks toin teidät tänne
Tiheimpään puiston viitaan. Näin on laita:
Veljeni, kuninkaamme, niinkuin tietty,

On täällä piispan vankina ja nauttii
Hyvänä-pitoa ja vapautta.
Hän usein, pieni joukko vartiona,
Huvikseen tulee tänne riistan-ajoon.
Ma hänle salaa tiedon laitoin, että,
Jos syyksi tuoden urheilunsa, tänne
Hän tähän aikaan tulee, niin hän tapaa
Tääll' ystävät ja hevoset ja miehet,
Jotk' ovat valmiit pelastamaan hänet.

(Kuningas Edward ja eräs jahtimies tulevat.)

JAHTIMIES.

Tänne, mylord: se täällä piilee riista.

KUNINGAS EDWARD.

Ei, tänne: täällä, näet, on jahtimiehet.
No, veli Gloster, Hastings, ja te muut,
Näin piispalt' aiotteko riistaa ryöstää?

GLOSTER.

Tila ja aika kysyy kiirettä.
Veli, puiston poskess' odottaa sua ratsu.

KUNINGAS EDWARD.

Mihinkä sitten matka?

HASTINGS.

Lynniin, mylord, ja sieltä Flanderiin.

GLOSTER.

Osait oikein; samaa minä tuumin.

KUNINGAS EDWARD.

Sun intos, Stanley, vielä palkitsen.

GLOSTER.

Miks aikailemme? Nyt ei aikaa juoruun.

KUNINGAS EDWARD.

Tuletko mukaan, jahtimies, vai mitä?

JAHTIMIES.

Sen ennen teen, kuin jään ja joudun hirteen.

GLOSTER.

No, tulkaa; älkää siinä jaaritelko!

KUNINGAS EDWARD.

Hyvästi, piispa! Warwick lepyttele;
Takaisin mulle kruunu rukoele.

(Menevät.)

Kuudes kohtaous.

Huone Towerissa.

(Kuningas Henrik, Clarence, Warwick, Somerset, nuori Richmond, Oxford, Montague,
Twmerin linnan päällikkö ja seuralaisia.)

KUNINGAS HENRIK.

Nyt, päällikkö, kun ystävät ja Luoja
Edwardin ovat syösseet istuimeltaan,
Vapaudeks muuttaneet mun vankeuteni,
Suruni iloks, toivoks pelkoni,
Mit' olen sulle huolenpidon velkaa?

PÄÄLLIKKÖ.

Ei alamainen velo valtiastaan;
Mut nöyrä rukous jos sallitaan,
Niin anteeks anon teidän armoltanne.

KUNINGAS HENRIK.

Mist' anteeks? Hyvänäkö-pidostasi?
Hyvyytes palkitsen, siit' ole varma,
Kun vankeuteni muutit mulle huviks,
Sellaiseks huviks, mitä lintu tuntee
Häkissä, kun se, kauan tuskailtuaan,
Kotoisen sulolaulun raikuessa,
Unohtaa vapautensa. — Sinä, Warwick,
Lähinnä Jumalaa, mun vapautit,
Ja siitä Jumalaa ja sua kiitän:
Hän oli tekijä, sin' olit ase.
Siis, jotta onnen vihat voittaisin,
Eläen halpana, sen iskuist' erin,
Ja jotta minun turmantähteni
Ei kohtais tämän armaan maani kansaa,
Niin sulle, Warwick, vaikka itse kannan
Ma valtikkaa, nyt hallituksen annan:
Sinulla toimissas on aina onni.

WARWICK.

Olitte aina avuistanne kuulu,
Nyt teiss' on viisus yhtä suur' kuin avut,
Kun onnen juonet taiten vältätte:
Vain harvat tähtiensä johtoon tyytyy.
Mut yhtä seikkaa moitin, majesteetti:
Mun valitsette, vaikk' on Clarence läsnä.

KUNINGAS HENRIK.

Ei, Warwick, sinä vallan ansaitset:
Sinulle taivas syntymässä antoi
Jo laakerseppeleen ja öljypalmun
Sodan ja rauhan valtamerkiksi;
Siis sulle mielist' annan ääneni.

WARWICK.

Min' annan Clarencelle ääneni.

KUNINGAS HENRIK.

Warwick ja Clarence, tänne kätenne!
Ne yhdistäkää, samoin sydämmenne,
Ett' eripura hallintaa ei haittais;
Teen kummastakin teistä protektorin,
Ja itse vietän hiljaist' elämää
Ikäni lopun käyttäin hartauteen
Ja synnin syyttöön, Herran kiitokseen.

WARWICK.

Mitä vastaa Clarence valtiaansa tahtoon?

CLARENCE.

Hän siihen suostuu, jos vain Warwick suostuu;
Sun onneesi ma luotan kokonaan.

WARWICK.

Siis suostun, vaikka vastenmielisesti.
Henrikin ruumiiseen, kuin kaksoisvarjo,
Nyt liitymme ja häntä edustamme,
Tarkoitin hallituksen vaivoissa;
Hän arvoss' itse rauhaa nauttikoon.
Mut, Clarence, nyt on enemmän kuin tarvis
Julistaa heti Edward petturiksi
Ja panna maansa, tavaransa kiinni.

CLARENCE.

No tietenkä; ja säätää perimys.

WARWICK.

Ja siin' ei Clarencea unhoteta.

KUNINGAS HENRIK.

Mut ensin, ennen muita tehtäviä,
Mun suokaa pyytää — en nyt enää käske —
Ett' oiti Margareeta kuningatar
Ja Edward prinssi tuodaan Ranskasta:
Siks kunnes heidät näen, peittää puoliks
Epäily, pelko vapauteni ilon.

CLARENCE.

Se kiireimmiten tehdään, majesteetti.

KUNINGAS HENRIK.

Lord Somerset, ken on tuo nuorukainen,
Jost' on niin hellä teillä huolenpito?

SOMERSET.

Se Richmondin on kreivi, nuori Henrik.

KUNINGAS HENRIK.

Käy tänne, sinä toivo Englannin![11]

(Laskee kätensä hänen päänsä päälle.)

Jos totuutt' ennustavan hengen mulle
Salaiset voimat suo, niin tulee tuosta
Kauniista pojast' isänmaamme siunaus.
Katseessaan asuu rauhan majesteetti,
Pää luotu kruunua on kantamaan
Ja käsi valtikkaa; hän vastaisuudessa'
On valtaistuimelle kaunistus.
Hän suuren saakoon arvon: hän taas saattaa
Sen nostaa, minkä minä olin kaataa.

(Sanansaattaja tulee.)

WARWICK.

Mit' uutta, ystäväni?

SANANSAATTAJA.

Että Edward

Veljenne huostasta on päässyt pakoon
Ja mennyt, kuten kuuluu, Burgundiin.

WARWICK.

Ikävä seikka! Kuinka pääsi pakoon?

SANANSAATTAJA.

Glosterin herttua Richard ja lord Hastings,
Jotk' odottivat väijyin puiston päässä,
Nää piispan jahtimiesten käsistä
Pois hänet ryöstivät ja vapauttivat:
Hän riistan-ajoss' oli joka päivä.

WARWICK.

Ei tarpeeks tarkka ollut veljeni.
Mut tulkaa, majesteetti, varatkaamme
Lääkettä haavaan, jonka ehkä saamme.

(Kaikki menevät, paitse Somerset, Richmond ja Oxford.)

SOMERSET.

Edwardin pako mua huolettaa:
Apua saa hän varmaan Burgundista,

Ja silloin meill' on sota ennen pitkää.
Kun Henrikin tää viime ennustus
Nuoresta Richmondista mieltä nosti,
Niin nyt jo painaa pelko, että voisi
Näiss' otteluissa jotain sattua,
Jok' oisi hälle haitaksi ja meille.
Siis, Oxford, pahint' estääksemme, heti
Bretagneen paras hänet lähettää
Siks kun tää kansaismyrsky herkeää.

OXFORD.

Niin kyllä, kruununsa jos Edward voittaa,
Niin Richmondin ja meidän paha koittaa.

SOMERSET.

Niin, Bretagneen me hänet laittakaamme.
Pois tulkaa, kiirettä nyt pitää saamme.

(Menevät.)

Seitsemäs kohtaus.

Yorkin edustalla.

(Kuningas Edward, Gloster ja Hastings tulevat sotajoukkoineen.)

KUNINGAS EDWARD.

Niin, veli Gloster, Hastings ja te muut,
Sen verran sentään korvaust' onni soi,
Ett' alhaisen ma asemani taaskin
Henrikin valtakruunuun vaihtaa saan.
Onnella menin, tulin meren poikki,
Burgundist' avun tuoden toivotun.
Nyt mitä muuta, näin kun Ravensburgist'
Olemme tulleet Yorkin porteille,
Kuin käydä sisään omaan herttuakuntaan.

GLOSTER.

Kiinnikö portti? — Se ei mulle mieleen:
Monelle kompastus jo kynnykseen
Varoittaa vaarasta sen sisäpuolla.

KUNINGAS EDWARD.

Loruja! Nyt ei peljättää saa taiat.
Sisähän hyvällä tai pahalla!
On tänne ystävämme määrä tulla.

HASTINGS.

Ma vielä kerran porttiin kolkutan.

(Yorkin määri ja hänen neuvoksensa ilmestyvät muurille.)

MÄÄRI.

Tiesimme, loordit, teidän tulostanne,
Ja varanpiteeks portit suljimme:
Nyt Henrikin me ollaan alamaiset.

KUNINGAS EDWARD.

Jos, määri, Henrik kuninkaanne on,
Niin Edward ainakin on Yorkin herttua.

MÄÄRI.

Niin totta olettekin, hyvä loordi.

KUNINGAS EDWARD.

No, herttuakuntaani nyt vaadin vain,
Ja olen siihen yksin tyytyväinen.

GLOSTER (syrjään).

Mut kuononsa kun kettu vain saa sisään,
Niin kyllä pian ruumiinsakin saa.

HASTINGS.

No, määri, mitä epäilette? Auki!
Olemme ystäviä Henrikin.

MÄÄRI.

Vai niin! No silloin portti avataan.

(Alenevat alas muurilta.)

GLOSTER.

Älykäs päällikkö ja helppo kääntää!

HASTINGS.

Se kunnan vanhus kaikkeen mukautuu,
Kun itse säästyy vain. Kun sisään päästään,
Niin kyllä pian hänet käännämme
Ja kaikki neuvoksetkin järjilleen.

(Määri ja kaksi neuvoskunnan vanhinta tulevat ulos kaupungista.)

KUNINGAS EDWARD.

Ei tätä porttia saa sulkea
Pait yöksi sekä sota-aikaan, määri.
Mies, pelko pois, ja tänne avaimet!

(Ottaa häneltä avaimet.)

Minä kaupunkia puolustan ja sua
Ja joka miestä, joka seuraa mua.

(Marssisoitto. Montgomery tulee marssien sotajoukkoineen.)

GLOSTER.

Se John Montgomery on, veliseni,
Ja varma ystävä, jos en ma pety.

KUNINGAS EDWARD.

Terve, sir John! Mut miksi asevoimin?

MONTGOMERY.

Kuningast' auttamaan, kun myrsky riehuu,
Niin kuin on velvollisuus alamaisen.

KUNINGAS EDWARD.

Kiitos, Montgomery! Mut kruunun pyyteet
Nyt syrjäss' on; vain herttuakuntaa vaadin,
Siks kunnes Jumal' antaa muutkin meille.

MONTGOMERY.

Hyvästi! Pois siis lähden: kuningasta
Vain tahdoin palvella, en herttuaa.
No, rummut soimaan! Marssikaamme pois!

(Rummut lyövät marssia.)

KUNINGAS EDWARD.

Ei, sir John, hetkeks jääkää; tuumaillaan,
Miten on parhain saatavissa kruunu.

MONTGOMERY.

Vai tuumaillaan! Ei, lyhyeen, jos ette
Nyt julistaudu kuninkaaksemme,
Niin jääkää omaan onneenne; ma menen
Niit' estämään, jotk' avuks aikoo teille.
Miks taistella, kun ette mitään vaadi?

GLOSTER.

Miks noita estelöitä, veli Edward?

KUNINGAS EDWARD.

Kun vahvistumme, teemme vaatimukset;
On siihen saakka viisaint' olla vaiti.

HASTINGS.

Pois arvelut! Nyt miekka hallitsee.

GLOSTER.

Peloton mieli ensin sieppaa kruunun.
Kuninkaaks paikalla sun huudamme;
Se huuto ystävää tuo monta sulle.

KUNINGAS EDWARD.

Siis tehkää tahtonne: mun oikeus on,
Ja Henrik vain on kruunun anastaja.

MONTGOMERY.

Nyt valtiaani haastaa niinkuin pitää.
Nyt olen soturi ma Edwardin.

HASTINGS.

Torvet soimaan! Edward kuninkaaksi! —
Soturi, sinä, lue julistus!

(Antaa eräälle soturille paperin. Torventoituksia.)

SOTURI (lukee).

"Edward neljäs, Jumalan armosta, Englannin ja Ranskan kuningas,
Irlannin herra, j.n.e."

MONTGOMERY.

Ken oikeutt' ei myönnä Edwardille,
Sen tässä haastan kahden-aseisille.

(Viskaa maahan hansikkaansa.)

KAIKKI.

Eläköön Edward neljäs!

KUNINGAS EDWARD.

Kiitos, Montgomery! Kiitos, loordit kaikki!
Tään hyvän maksan, jos mua onni auttaa.
Nyt täksi yöksi jääme tänne Yorkiin;
Mut aamuauringon kun kultavaunut
Tuolt' ilman rannan takaa nousevat,
Niin Warwickin ja kumppanien kimppuun!
Ah, tyly Clarence! Henriikkiä mairit
Ja veljes petit — huono teko sulta!
Mut sua käyn ja Warwickia vastaan. —
Mars, uljaat joukot! Voittoon luottakaa!
Ken voiton saa, se voiton palkan saa.

(Menevät.)

Kahdeksas kohtaus.

Lontoo. Huone kuninkaanlinnassa.

(Torventoituksia. Kuningas Henrik, Warwick,
Clarence, Montague, Exeter ja Oxford tulevat.)

WARWICK.

Nyt mitä tehtävä on, loordit? Edward
On Belgiasta raisuin saksalaisten
Ja tylsän alankomaalaisten kanssa

Turvassa tullut kautta kanaalin
Ja marssii väkineen nyt Lontooseen,
Ja häneen yhtyy huimat kansajoukot.

KUNINGAS HENRIK.

Väkeä kokoon, häntä torjumaan!

CLARENCE.

On pieni kyven pian tukeutettu,
Mut yltyneenä se ei virroin sammu.

WARWICK.

Mull' ystäviä Warwickshire'ss' on:
Rauhassa tyynet ovat, sodass' uljaat;
Ne kokoan; — sun, Clarence poika, tulee
Kentistä, Suffolkiasta, Norfolkiasta
Kerätä ritarit ja ylimykset; —
Sa, veli Montague, saat miehiä
Northampton-, Buckingham- ja Leicester-shirestä,
Jotk' alttiit kuulemaan on käskyjäsi; —
Sa, uljas Oxford, ylen rakastettu,
Keräile Oxfordshire'st' ystäväsi. —
Kuningas taattuun kansalaisten kesken,
Kuin tämä saari meren vyöttämänä
Tai nymphain ympäröimänä Diana,
Lontoossa asu, kunnes sinne saamme. —
Pois, loordit! Nyt ei vastaamiseen aikaa. —
Hyvästi, majesteetti!

KUNINGAS HENRIK.

Hyvästi,

Sa, Hektorini, toivo Troiani!

CLARENCE.

Kädelle muisku luottamuksen merkiks!

(Suutelee Henrikin kättä.)

KUNINGAS HENRIK.

Ylevä Clarence, ollos onnekas!

MONTAGUE.

Pois huoli; se mun jäähyväiseni.

OXFORD (suudellen Henrikin kättä).

Tää mun on uskollisuuteni tunnus.

KUNINGAS HENRIK.

Sa, rakas Oxford, hyvä Montague,
Ja kaikki muut, hyvästi vielä kerran!

WARWICK.

Siis, loordit, Coventryssa tavataan,

(Warwick, Clarence, Oxford ja Montague menevät.)

KUNINGAS HENRIK.

Ma hetken lepään täällä linnassa.
Mit' arvelette, lanko Exeter?
Minusta sotavoima Edwardin
Ei kestä minun joukkojani vastaan.

EXETER.

Se varma, ellei viettele hän muita.

KUNINGAS HENRIK.

En sitä pelkää; kuntoni on tietty.
En korvaa ummistanut rukouksilta,

Anojaa estelyill' en viivytellyt,
Haavoille lääkett' oli säälini,
Surkeutta suurta lempeyteni liensi,
Armolla kyynelvirrat kuivasin;
En heiltä tavaroita tavoitellut,
Veroja suuria en kiskonut,
En hevin kostanut, jos erehtyivät.
Miks Edward heille rakkaampi kuin minä?
Nää lemmet vaatii vastalempä;
Ja, leijona kun vuonaa hyväilee,
Niin vuona sitä lakkaamatta seuraa.

(Ulkona huudetaan: "Eläköön Lancaster! Eläköön Lancaster!")

EXETER.

Kuningas, kuulkaa! Mikä huuto tuo?

(Kuningas Edward, Gloster ja satureita tulee.)

KUNINGAS EDWARD.

Kiinni tuo kehno Henrik! Viekää pois!
Ja meidät huutakaa taas kuninkaaksi! —
Sin' olet näiden pikku-ojain lähde;
Nyt tukin sen, ja mereni ne nielee
Ja suuremmaks vain paisuu, ne kun kuivuu. —
Pois Toweriin viekää! Puhua ei saa hän.

(Henrik viedään pois.)

Nyt, loordit, rientäkäämme Coventryyn:
On sinne asettunut julma Warwick.
Nyt paahtaa päivä, vaan jos aikailemme,
Voi talven kylmät jäätää toivehemme.

GLOSTER.

Pois, ennenkuin hän joukkonsa on koonut;
Ja mahtava tuo pettur' yllättäkää!
Nyt, urhot uljaat, joutuin Coventryyn!

(Menevät.)

VIIDES NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohta.

Coventry.

(Muurille tulevat Warwick, Coventryn määri,
kaksi sanansaattajaa y.m.)

WARWICK.

Miss' uljaan Oxfordin on lähetti?
Kuink' etäällä on, hyvä mies, sun herras?

1 SANANSAATTAJA. Dunsmoren luona, tänne marssissa.

WARWICK.

Ja veli Montague kuink' etäällä?
Missä se Montaguen on lähetti?

2 SANANSAATTAJA. Hän vahvan joukon kanssa' on Daintryn luona.

(Sir John Somerville tulee.)

WARWICK.

Kuink' armaan poikani on, Somerville?
Kuink' etäällä on arviolta Clarence?

SOMERVILLE.

Southamiin jätin hänet joukkoineen;
Hän täällä on kahden tunnin kuluessa.

(Rummun pärrytystä.)

WARWICK.

Se Clarence on, jo rumpunsa ma kuulen.

SOMERVILLE.

Ei hänen ole nuo: Southam on tuolla;
Nuo rummut tulee Warwickista päin.

WARWICK.

Ken se siis lienee? Äkki-ystäväkö?

SOMERSET.

Jo lähellä ovat; kohta saatte kuulla.

(Marssi. Torven toilauksia. Kuningas Edward
ja Gloster tulevat sotajoukkoineen.)

KUNINGAS EDWARD.

Mies, muurille ja soita keskusteluun!

GLOSTER.

Kas, tuima Warwick muurill' astuu tuolla.

WARWICK.

Kirottu harmi! Hauska Edward täällä?
Vakooja nukkuiko vai lahjottiinko,
Kun hänen tulostaan ei hiiskunut?

KUNINGAS EDWARD.

Kaupungin portit, Warwick, avaatko?
Kauniisti puhu, nöyräst' alas polvi,
Kuninkaaks sano, pyydä armoa,
Niin tämän loukkaukses anteeks annan.

WARWICK.

Päin vastoin, sinä täältä joukkos vie,
Tunnusta, kuka nosti sun ja kaasi,
Mua sano suosijaks, tee katumus,
Niin yhä saat sa olla Yorkin herttua.

GLOSTER.

Kuningas olis ollut vähin sana;
Vai suottaileeko vasten tahtoaan?

WARWICK.

Mut onhan herttuakunta oiva lahja.

GLOSTER.

On kyllä, köyhän kreivin antimiksi.
Noin oiva lahjast' oisin vasallisi.

WARWICK.

Minähän veljellesi kruunun annoin.

KUNINGAS EDWARD.

Siis on se mun, vaikk' anti Warwickin.

WARWICK.

Et ole Atlas, se on raskas sulle;
Sa hempu, lahjans' ottaa Warwick pois;

Nyt Henrik Warwickin on kuningas.

KUNINGAS EDWARD.

Mut kuninkaas nyt Edwardin on vanki;
Siis, uljas Warwick, vastaa mulle tähän:
Mit' ompi ruumis, kun on poissa pää?

GLOSTER.

Ai, että Warwick on niin varomaton:
Hän tahtoi voittaa kympin, eikä nähnyt,
Ett' oli kuningas jo pakkaan pantu!
Näit viimeks piispan linnassa sen raukan,
Nyt varmaan hänet kohtaats Towerissa.

KUNINGAS EDWARD.

Niin kyllä; siltä olet yhä Warwick.

GLOSTER.

No, Warwick, ota vaari; polvi maahan!
No, joutuin! Tao, kun on rauta kuuma.

WARWICK.

Tuon käden ennen poikki lyön ja viskaan
Sen tuolla toisella sun silmillesi,
Kuin sinun etees lasken lippuni.

KUNINGAS EDWARD.

Niin, laske tuulen vain ja virran mukaan!
Tää käsi, kiertyin sysitummaan tukkaas,
Kun lämmin viel' on poikkilyöty pääs,
Verelläs piirtää hiekkaan nämä sanat:
"Ei tuuliviiri Warwick enää pyöri."

(Oxford tulee liehuvin lipuin ja helisevin soitoin.)

WARWICK.

Riemuisat liput! Tuossa tulee Oxford!

OXFORD.

Oxford, Oxford, Lancasterin puolta!

(Oxford sotajoukkoineen menee kaupunkiin.)

GLOSTER.

On auki portti, mennään mekin sisään.

KUNINGAS EDWARD.

Vois takaa tulla toinen vihamies.
Tää paikka hyvä: pian hyökkäyksen
He tekevät ja käyvät tappeluun.
Jos ei, niin huono kaupungin' on turva,
Pelottaa voimme sieltä pian heidät.

WARWICK.

Oi, terve, Oxford! Apusi on tarpeen.

(Montague tulee liehuvin lipuin ja helisevin soitoin.)

MONTAGUE.

Montague, Montague, Lancasterin puolta!

(Menee sotajoukkoineen kaupunkiin.)

GLOSTER.

Sinä ja veljes, sydänverillänne
Kalliisti saatte petoksenne maksaa.

KUNINGAS EDWARD.

Jot' ankarampi vastus, sitä suuremp'

On voitto; sieluni jo aavistaa
Minulle onnea ja menestystä.

(Somerset tulee liehuvin lipuin ja helisevin soitoin.)

SOMERSET.

Somerset, Somerset, Lancasterin puolta.

(Menee sotajoukkoineen kaupunkiin.)

GLOSTER.

Kaks herttuaa, Somersetia kuin sinä,
Henkensä Yorkin suvulle on myynyt;
Sin' olet kolmas, jos tää miekka tepsii.

(Clarence tulee liehuvin lipuin ja helisevin soitoin.)

WARWICK.

Kas, tuossa Clarence tulee uljain voimin
Veljelleen taistelua tarjoamaan:
Hänest' on kalliimp' oikeuden voitto
Kuin veljenrakkaus ja luonnon siteet.

(Gloster ja Clarence kuiskuttelevat.)

Tule, Clarence! Tulethan, kun Warwick kutsuu.

CLARENCE.

Tiedätkö, isä Warwick, mit' on tämä?

(Ottaa pois punaruusun hatustaan.)

Kas tuossa, häpeäni sinuun viskaan!
Kukistaa isän huonetta en tahdo,
Miss' oma veri yhteen kivet juotti,
Ja nostaa Lancasterin. Luuletko,
Ett' on niin luonnottoman julma Clarence,
Ett' omaan veljeensä ja kuninkaaseen
Kamalan sota-aseen virittää?
Mua pyhäst' ehkä valastani soimaat?
Jos pidän sen, niin olen turkkaisempi
Kuin Jephta uhratessaan tyttärensä.
Niin suren tätä hairaustani,
Ett', armon saadakseni veljeltäni,
Sun veriviholliseksi julistan,
Ja lupaan, missä ikänä sun tapaan, —
Ja sinut tapaan, jos vain liikkeell' olet —
Sinulle kostaa ruman viettelysi.
Niin, suurellinen Warwick, sua uhmaan
Ja punastuen käännyn veljeeni. —
Suo anteeks, Edward, parannusta teen;
Ja, Richard, älä virheistäni suutu:
Täst' edes näin en horjuvainen ole.

KUNINGAS EDWARD.

No, terveeks! Kymmenesti rakkaamp' olet,
Kuin jos et koskaan ansainnut ois vihaa.

GLOSTER.

Terveeksi, Clarence! Tuo on veljen työtä.

WARWICK.

Pääkavaltaja, kirottu ja halpa!

KUNINGAS EDWARD.

No, Warwick, kaupungista pois ja taistoon,
Tai korvissas sen kivet sinkoilee!

WARWICK.

En turvakseni tänne salpautunut.
Barnetiin heti lähden, siellä vaadin
Sua, Edward, taisteluun, jos uskallat.

KUNINGAS EDWARD.

Kyll' Edward uskaltaa, ja näyttää tietä. —
Nyt taistoon, loordit! Pyhä Yrjö! Voittoon!

(Marssi. Menevät.)

Toinen kohtaaus.

Tappelutanner Barnetin lähellä.

(Sotamelskettä ja hyökkäyksiä. Kuningas Edward tulee,
raastaen haavoittunutta Warwickia.)

KUNINGAS EDWARD.

Tuoss' ole! Kuole pois, ja pelko kuolkoon!
Tuo Warwick meidän kaikkein oli kammo. —
Nyt varro, Montague: nyt olet teuras,
Warwickin luille sopiva sun seuras.

(Menee.)

WARWICK.

Ah, lähellä' eikö ketään? Tule tänne,
Vihamies tai ystävä, ja kerro mulle
Ken voittanut on, Warwick vaiko York?
Miks kysyn? Ruhjottu jo ruumiini,
Veri, raukeus ja sairas sydän näyttää,
Ett' antaa täytyy tämä ruumis maalle
Ja voitto vihamiehelle, kun sorrun.
Näin kaatuu kirveen tieltä setripuu,
Jonk' oksat ylvää kotkaa suojeli,
Jonk' alla varjoss' uinui jalopeura,
Jonk' ylti latvan lakka laajemmalle
Rutimoraitaa ja jok' alhaat pensaat
Kylmiltä myrskysäiltä suojeli.
Tää silmä, min nyt kuolon huntu kaihtaa,
Maailman kaikki salajuonet urkki;
Nää otsan rypyt, vertyneet nyt aivan,
Kuninkaan haudoiksi ne verrattiin:
Voi Warwick hautaa kaivaa kuninkaille;
Kun otsaa rypistin, ei mieli nauraa.
Nyt tomu, veri tahraa kunniani.
Maat, mannut, puistot kaikki jättää saan;
Ja tiluksistani ei mulle muuta
Jällelle jää kuin tämän ruumiin mitta.
Mit' arvo, loisto, valta? Multaa, maata.
Kuink' elätkin, et surmaa välttää saata.

(Oxford ja Somerset tulevat.)

SOMERSET.

Ah, Warwick, jos nyt oisit niin kuin me,
Niin korjattaviss' oisi tappiomme!
Sotavoiman vahvan kuningatar kuuluu
Ranskasta tuoneen. Paeta jos voisit!

WARWICK.

En tahtois paeta. — Ah, Montague,
Käteeni, veli, käy, jos täällä olet,
Ja sieluani huulin pidätä.
Et mua rakasta; sa muuten, veli,
Pois kyynelillä huuhtoisit tuon hurmeen,
Jok' istuu huuliini ja puheen estää.

Oi, riennä, Montague, ma muuten kuolen.

SOMERSET.

Ah, Warwick! Montague jo lähti pois;
Viimeiseen huusi nimeäs, ja sanoi:
"Tervehdi urhoollista veljeäni."
Viel' oisi puhunut, ja puhuikin,
Mut niinkuin laukaus holvissa se kaikui,
Ei selvää siitä saanut; viimein toki
Ma kuulin huokausten lomasta:
"Hyvästi, Warwick!"

WARWICK.

Rauha sielulleen! —
Paetkaa, loordit, pelastukaa! Warwick
Hyvästi sanoo: taivaass' yhdytään.

(Kuolee.)

OXFORD.

Pois! Kuningatarta nyt vastaan mennään.

(Menevät, kantaen pois Warwickin ruumiin.)

Kolmas kohta.

Toinen kohta samaa tappelutannerta.

(Torventoituksia. Kuningas Edward tulee riemusaatossa;
Clarence, Gloster y.m.)

KUNINGAS EDWARD.

Näin pitkält' onni tekee nousua:
Nyt voiton sepeleet mua kaunistavat.
Mut keskellä ihanata päivää tätä
Uhkaavan, mustan pilven näen, jok' aikoo
Kilpailla kirkkaan aurinkomme kanssa,
Ennenkuin vaipuu lännen vuoteeseen.
Nuo sotajoukot, jotk' on kuningatar
Ranskasta tuonut, nousseet ovat maihin
Ja marssivat, niin kuulin, meitä vastaan.

CLARENCE.

Tuon pilven pian leyhkeä haihduttaa
Ja puhaltaa sen sinne, mistä tuli,
Sun säteesi jo kuivaa huurut nuo;
Ei kaikki pilvet rajuilmaa nosta.

GLOSTER.

Kolmekymmentätuhatta on hällä miestä,
Ja Somerset ja Oxford häneen yhtyy.
Jos hengen-aikaa vain hän saa, niin joukkons'
On varmaan yhtä mahtava kuin meidän.

KUNINGAS EDWARD.

Sain taatuilt' ystävillemme ma tietää,
Ett' ohjaa matkansa hän Tewksburyyn.
Me, jotka voiton saimme Barnetissa,
Riennämme sinne: into raivaa tien;
Ja joka kreivikunnasta, min kautta
Vain marssimme, me lisävoimaa saamme.
Nyt rummut soimaan! Miehuutt'! Eteenpäin!

(Torventoituksia. Menevät.)

Neljäs kohta.

Tasanko Tewksburyn lähellä.

(Marssi. Kuningatar Margareeta, prinssi Edward,
Somerset, Oxford ja satureita tulee.)

KUNINGATAR MARGAREETA.

Ei vitsas tappiotaan päivittele,
Vaan korvata sit' ilomielin koittaa.
Vaikk' onkin meiltä masto mereen syössyt,
Ankkuri mennyt, köysi katkennut,
Ja puolet miehistöstä meri niellyt,
Viel' elää luotsi; pitäisikö hänen
Peräsin heittää ja, kuin pelko poika,
Lisätä meren vettä kyynelin
Ja liian vahvaa vielä vahvistaa?
Kun näin hän voihkii, kaatuu ehkä laiva,
Jot' into ois ja miehuus auttaa voinut.
Ah, mikä häpeä! Mik' erhetys!
Ol' ankkurimme Warwick: mitä siitä?
Montague isomastomme: no entä?
Tapetut veikot taakelimme: niin?
Mut eikö Oxford toinen ankkurimme?
Somerset toinen kelpo mastomme?
Ja taakelimme Ranskan ystävät?
Ja miksi, vaikka tottumattomia,
Minä ja Edward emme voisi kerran
Kätevän perämiehen tointa pitää?
Peräsint' emme jätä itkun vuoksi,
Vaan haahden turvaamme — vaikk' eittäis tuuli —
Luotoihin sekä särkkiin särkymästä.
Laineita uhmaa, älä liehakoi!
Ja Edward eikö ole raivo meri?
Ja Clarence petollinen pölyhiekkä?
Ja Richard ryhmyllinen turmaluoto?
Kaikk' alus-raukan vihamiehiä?
Jos uida voit, ah! se ei paljon auta;
Jos hiekkaan jalkas panet, vaivut oiti;
Jos astut luodolle, sun virta vie;
Tai kuolet nälkään, kolmin kerroin nälkään.
Ma tällä, loordit, tahdon osoittaa,
Ett', ykskin teistä paeta jos aikoo,
Nuo veljekset hänt' enempää ei sääli
Kuin raivot aallot, luodot taikka särkät.
Miehuutta siis! Vain lapsen heikkoutta
On sitä valittaa, jot' ei voi välttää.

PRINSSI.

Oi, moinen urhoollinen nainen voisi,
Jos nämä sanat kuulis pelkuri,
Niin tämän rinnan miehuudella täyttää,
Ett' aseittakin voittais asemiehen!
En tätä puhu epäluulosta;
Jos epäilisin ketään pelkuriksi,
Niin heti tiehensä hän mennä sais,
Jott' ei hän täällä pelkuruuttaan voisi
Kehenkään saastuttaa. Jos tääll' on moista —
Jost' armon Herra varjelkoon! — niin menköön,
Ennenkuin apuansa tarvitsemme.

OXFORD.

Vaimot ja lapsetko noin uljaat ovat,
Ja urhot pelkäis! — Mikä häpeä!
Oi, kelpo prinssi! Kuulu esi-isäs
Sinussa elää; kauan elä sinä;
Kuvansa ole, maineens' elvyttäjä!

SOMERSET.

Ken moisesta ei toivost' ottele,
Hän menköön maata ja, jos herää, tulkoon,
Kuin huuhka päiväll', ivaksi ja kummaks.

KUNINGATAR MARGAREETA.

Jalo Somerset ja kelpo Oxford, kiitos!

PRINSSI.

Minäkin kiitän; muut' ei mulla antaa.

(Sanansaattaja tulee.)

SANANSAATTAJA.

Aseisiin, loordit! Edward lähestyy,
Valmiina taistoon; siis vain rohkeutta!

OXFORD.

Sen arvasin: sen miehen temppuja
On rientää noin, meit' yllättääksensä.

SOMERSET.

Mut erehtyy: olemme varusteissa.

KUNINGATAR MARGAREETA.

Mua ilahuttaa nähdä intoanne.

OXFORD.

Täss' asemamme on, täst' emme väisty.

(Marssi. Kuningas Edward, Clarence, Gloster
tulevat etäältä sotajoukkoineen.)

KUNINGAS EDWARD.

Tuoss', sotaveikot, on se okametsä,
Jonk' oman voimamme ja taivaan avull'
Aiomme ennen iltaa juuria.
Tuleenne sytykett' ei enää tarvis,
Se kyllin lieskaa kärventääkseen nuo.
Nyt taistonmerkki vain ja työhön, loordit!

KUNINGATAR MARGAREETA.

Ritarit, loordit, ylimykset, puheen
Mult' itku kieltää: joka sanaan, nähkääs,
Mun täytyy silmiäni vettä juoda.
Siis tään vain sanon: Henrik kuninkaanne
On noiden vankina, pois hält' on kruunu,
Maa tappotalona, kansa teuraana,
Lait poljettuina, aarteet häviössä;
Ja tuossa susi, joka ryöstön teki.
Teiss' oikeus on; siis, Herran nimeen, loordit!
Rohkeutta vain! Nyt merkki taisteluun!

(Molemmat armeijat menevät.)

Viides kohta.

Toinen kohta samaa tasankoa.

(Solamelskettä; hyökkäyksiä; peräytymistä.
Sitten tulevat kuningas Edward, Clarence,
Gloster sotajoukkoineen: kuningatar
Margareeta, Oxford ja Somerset vankeina.)

KUNINGAS EDWARD.

Nyt loppu melskeisen on taistelun.
Pois Oxford heti Hamin linnaan viekää,
Ja syypään Somersetin kaula poikki!

Pois viekää, pois! En tahdo kuulla heitä.

OXFORD.

En minä aio sanoin vaivaks olla.

SOMERSET.

En minä myös; ma kohtaloni kärsin.

(Vartijat vievät pois Oxfordin ja Somersetin.)

KUNINGATAR MARGAREETA.

Surulla surun laaksoss' eritään,
Mut iloll' ilotarhass' yhdytään.

KUNINGAS EDWARD.

No, onko julistettu, että se,
Ken löytää Edwardin, saa hyvän palkan,
Ja että hän saa pitää henkensä.

GLOSTER.

On; vaan kas tuossa nuori Edward tulee.

(Sotamiehiä tulee ja Edward prinssi heidän kanssaan.)

KUNINGAS EDWARD.

Se hempu tänne! Häntä kuulkaamme.
Haa! Voiko noinkin pieni oka pistää?
Mink' annat meille hyvityksen, Edward,
Siit' että miekkaan tartuit, kansan nostit,
Ja kaiken tämän tuhon aikaan sait?

PRINSSI.

Puhu kuin alamainen, pöyhkä York!
Oleta, että isäni nyt puhuu:
Kruunustas luovu, tuohon polvistu,
Niin samat sanat esitän ma sulle,
Kuin sinä mulle, sinä kavaltaja.

KUNINGATAR MARGAREETA.

Oi, noin jos luja oisi isäs ollut!

GLOSTER. Niin hameessa sa vielä saisit käydä, ja Lancaster sais pitää housunsa.

PRINSSI.

Aesopus[12] talviöisin tarinoitkoon,
Sen jutut törkeät ei sovi täällä.

GLOSTER.

Sanastas tuosta kidutan sua, poika.

KUNINGATAR MARGAREETA.

Oletkin ihmiskiduttajaks luotu.

GLOSTER.

Pois, hiiteen pois tuo häijy torapussi!

PRINSSI.

Pikemmin pois tuo häijy kyssäselkä!

KUNINGAS EDWARD.

Vait, poika ynseä, tai kieles salpaan!

CLARENCE.

Hävytön vesa, liiaks olet suulas.

PRINSSI.

Minä tiedän tehtäväni, te vain ette.
Haurelias Edward, — valapatto Clarence —
Ja epäluoma Richard, — kaikki tietkää:
Min' olen herranne, te petturit! —

Mult' oikeuden ja isältäni ryöstit.

KUNINGAS EDWARD.

Kas tuossa saat, tuon herjan ilmikuva!

(Lävistää hänet.)

GLOSTER.

Värvitkö? Tuossa, tuskain lievikkeeksi!

(Lävistää hänet.)

CLARENCE.

Ja tuossa, mua kun valapatoks sätit!

(Lävistää hänet.)

KUNINGATAR MARGAREETA.

Minutkin tappakaa!

GLOSTER (lävistämäisillään hänet).

Sen kyllä teemme.

KUNINGAS EDWARD.

Seis, Richard, seis! Jo teimme liikaakin.

GLOSTER.

Miks torall' enää maailman hän täyttäis?

KUNINGAS EDWARD.

Hän pyörtyy! Tuntoon hänet saattakaa!

GLOSTER.

Mua puolustele veljelleni, Clarence;

Lontoossa tärkeiss' asioissa käyn.

Te kohta saatte sieltä uutta kuulla.

CLARENCE.

Mitä sitte? Mitä?

GLOSTER.

Tower! Tower!

(Menee.)

KUNINGATAR MARGAREETA.

Oi, Edward! Haasta äidillesi, lapsi!

Oi, etkö voi? Oo, murhaajat! Te, konnat!

Caesarin murha veren vuodatusta

Ei ollut eikä moitittava rikos,

Jos tätä murhaa siihen verrataan.

Hän oli mies, tää sitä vastoin laps,

Ja miehet raivoaan ei tuhlaa lapseen.

Murhaajaa pahempaako? Sanokaa!

Ei, ei, ei! Sydän särkyy, jos ma puhun,

Ja puhun siksi, että sydän särkyy. —

Te teurastajat, konnat, verikoirat!

Ihanan taimen kesken taitoitte.

Ei lasta teillä, tappurit! Jos oisi,

Jo aatellessa niitä syttyis sääli.

Mut laps jos teille suodaan, olkaa varma,

Se nuorena jo teiltä riistetään,

Niinkuin te tämän nuoren prinssin teitte.

KUNINGAS EDWARD.

Pois hänet viekää, väkivalloin viekää.

KUNINGATAR MARGAREETA.

Ei, älkää viekö; tähän tappakaa!

No, tuohon iske! Työsi anteeks annan.
Kuin? Etkö? Sitten sinä tee se, Clarence.

CLARENCE.

Sitä hyvää en tee sulle, jumalauta!

KUNINGATAR MARGAREETA.

Tee, hyvä Clarence! Rakas Clarence, tee se.

CLARENCE.

Kuulithan valani, sit' en ma tee.

KUNINGATAR MARGAREETA.

Niin, mutta tapaat tehdä pattovalan.
Nyt laupeutt' ois se, mik' ol' ennen synti.
Siis et? Miss' on se hornan teurastaja,
Se ruma Richard? Richard, missä olet?
Et ole täällä; murha sun on almus,
Sa veren anojaa et koskaan hylkää.

KUNINGAS EDWARD.

Pois hänet viekää'

KUNINGATAR MARGAREETA.

Niinkuin tämän prinssin,
Niin teidän käyköön sekä teikäläisten!

(Menee.)

KUNINGAS EDWARD.

Mihin on Richard mennyt?

CLARENCE.

Päättä pahkaa
Lontooseen, valmistamaan Towerissa
Veristä illallista, niinkuin luulen.

KUNINGAS EDWARD.

Pikainen on hän, kun saa päähänpiston.
Nyt matkaan! Rahalla ja kiitoksella
Päästämme joukot; sitten Lontooseen
Näkemään, miten rakas vaimo jaksaa:
Jo varmaan laittanut on pojan mulle.

(Menevät.)

Kuudes kohtaus.

Lontoo. Huone Towerissa.

(Kuningas Henrik istuu kirje kädessä. Towerin linnan
päällikkö seisoo hänen vieressään. Gloster tulee.)

GLOSTER.

Huomenta, mylord! Kirjassako kiinni?

KUNINGAS HENRIK.

Niin, hyvä herra: oikeammin, herra;
Imarrus syntist' on, ja hyvä samoin;
Hyvä Gloster yhtä ois kuin hyvä piru,
Ja yhtä tuhmaa; siis, ei: hyvä herra.

GLOSTER.

Mies, mene! Meill' on puhuttavaa kahden.

(Linnan päällikkö menee.)

KUNINGAS HENRIK.

Noin sutta velto paimen pakenee;

Näin leikkaa teurastajan veitsi ensin
Lakean lampaan villat, sitten kurkun. —
Mitä kuolinkohtaus!' aikoo Roscius
Nyt näytellä?

GLOSTER.

Ain' ounoo syypää pahaa;
Poliisiks varas luulee joka pensaän.

KUNINGAS HENRIK.

Se lintu, jok' on liimasaitass' ollut,
Se joka pensast' aroin siivin karttaa;
Ja minä, pienen linnun kurja isä,
Nyt edessäni näen sen turman tuojan,
Mi poikaseni kiehtoi, vei ja tappoi.

GLOSTER.

Mik' oli houkkio se Kreetan mies,
Kun houkutteli lentoon poikansa,
Ja tämä houkka siten mereen hukkui!

KUNINGAS HENRIK.

Daedalus minä; poikani Icarus;
Isäni Minos, pakomme jok' esti;
Aurinko, joka pojan siivet poltti,
Sun veljes, Edward; sinä itse meri,
Min pahansuopa kuilu hänet nieli.
Ah, surmaa minut miekoin, älä sanoin!
Tikarin piston ennen sydän kärsii
Kuin korva tätä murhetarinaa.
Mut miksi tulit? Henkeäni tahdot?

GLOSTER.

Luuletko, että olen teloittaja?

KUNINGAS HENRIK.

Vainooja olet, sen ma varmaan tiedän;
Ja syyttömäin jos murha teloitusta,
Niin olet sinä teloittaja myös.

GLOSTER.

Sun poikas tapoin pöyhkeilynsä tähden.

KUNINGAS HENRIK.

Jos sinut oisi tapettu, kun ensin
Sa pöyhkeilit, niin sin' et enää eläis
Etk' oisi voinut tappaa poikaani.
Ennustan, että monet tuhannet,
Jotk eivät vielä aavistakaan vaaraa,
Ja monen ukon, monen lesken huokaus,
Ja monen orvon itkettyneet silmät —
Poikaansa isä suree, leski miestään,
Ja orpo vanhempainsa äkkisurmaa —
Pahovat päivää, jolloin sinä synnyit.
Syntyissä huuha huusi, — paha merkki;
Kehräjäjä kirkui, ennustaen turmaa;
Ja koirat ulvoi, myrsky kaatoi puita,
Harakat nauroi virttä vihlovaa,
Ja korppi kyyristihe savutorveen.
Enemp' ol' äidillä kuin äidin tuska,
Mut vähemmän hän sai kuin äidin toivon,
Sai häijyn, kuvattoman möhkän vain,
Puun kauniin hedelmän ei kaltaistakaan.
Kun synnyit, oli sulla hampaat suussa:
Tulithan maailmata puremaan.
Ja, jos on totta, mitä lisää kuulin,
Niin tulit —

GLOSTER.

Vait! — Kuole kesken puhettas, profeetta!

(Lävistää hänet.)

Muun muass' oli tehtäväni tämä.

KUNINGAS HENRIK.

Ja vielä monet muutkin murhat. — Herra,
Suo anteeks syntini, suo anteeks hälle!

(Kuolee.)

GLOSTER.

Mitä? Lancasterin ylhäisveri laskee
Maan sisään aivan? Luulin että nousis!
Kas, kuinka miekka raukan surmaa itkee!
Noin purppuraiset noreet tihkukoot
Jokaisesta, ken huonettamme uhkaa! —
Jos viel' on elon kipinää, niin mene
Alas helvettiin ja sano, että minä
Sun lähetin,

(Lävistää hänet vielä kerran.)

niin, minä, jok' en tiedä

Pelosta, säälist' enkä rakkaudesta.
Niin, se on totta, mitä Henrik sanoi:
Ilmoille tulin jalat edellä;
Siis eikö minun syytä kiirehtiä
Ja oikeutemme anastajat kaataa?
Kättilö ihmetteli, naiset huusi:
"Heresta varjelkoon! On hampaat sillä!"
Niin olikin; siis päivänselvää on,
Ett' ärähdän ja puren niinkuin koira.
Kun taivas tällaiseks on ruumiin tehnyt,
Niin horna sielun painakoon sen mukaan!
Ei mulla veljeä, en tule veljeen;
Ja halliparran taivaallinen rakkaus
Niiss' asukoon, jotk' ovat toisiinsa,
Ei minussa; min' olen yksin minä. —
Varo, Clarence; valon multa hämmennät,
Mut hankin sulle pikimustan päivän:
Levitän kansaan moisen ennustuksen,
Ett' Edward peloissaan on hengestään,
Ja pelon poistaakseni surmaan sinut.
Henrik ja Edward-prinssi ovat poissa:
Nyt, Clarence, sun on vuoros; muitten sitten.
Ma nousta tahdon parhaaks parahitten.
Vien tuonne piiloon, Henrik, ruumis-räiväs,
Mun riemupäivän' on sun kuolinpäiväs.

(Menee, raastaen perässään ruumista.)

Seitsemäs kohta.

Lontoo. Huone kuninkaanlinnassa.

(Kuningas Edward istuu valtaistuimella, kuningatar Elisabet ja pikku prinssi Clarence,
Gloster, Hastings y.m. seisovat hänen ympärillään.)

KUNINGAS EDWARD.

Englannin valta paikall' istun taas,
Vihollis-verin jälleen voitettulla.
Kaadoimme urhoolliset vastustajat
Kuin syksyn viljan täydess' uljuudessaan:
Somersetia kolme, kolmin kerroin
Rohkeiksi sankareiksi tunnettua;

Kaks Cliffordia, isän sekä pojan;
Kaks Northumberlandia, joiden vertaist'
Ei ollut sotaratsun kannustajaa;
Nuo uljaat karhut lisäksi, Warwickin
Ja Montaugen, jotk' omiin kahleisiinsa
Kuninkaallisen leijonan on panneet
Ja metsää järjestäneet ärjynnällään.
Näin kruunust' epäluulon ehkäisimme
Ja astinlaudaks saimme luottamuksen. —
Tule, Betty, että suudella saan poikaa. —
Sun tähtes, lapsi, setäsi ja minä
Valvoimme aseet yllä talviöitä,
Kävimme jalan kesän helteessä,
Ett' oisi turvattuna sulle kruunu,
Ja vaivoistamme sadon korjaisit.

GLOSTER (syrjään).

Tuon sadon tärvelen, sun pääs kun kaatuu:
Huomattu viel' en ole maailmassa.
Tää selkä taakkoja on varten köyry;
Ja taakan vielä nostaa se, tai taittuu. —
Sa tietä tee, — ja sinä täytä työ!

KUNINGAS EDWARD.

Clarence ja Gloster, kuningattarelle
Nyt alamaisuusvala tehkää, veljet,
Ja nuorta prinssiänne suudelkaa.

CLARENCE.

Alamaisuuteni kuningattarelle
Tään nuoren prinssin huuliin kiinnitän.

KUNINGATAR ELISABET.

Jalo Clarence, kiitos! Kiitos, hyvä veli!

GLOSTER.

Ja merkiks, että sukupuutas arvon,
Tään painan suudelman sen hedelmään. —
(Syrjään.) Näin antoi Juudas suuta mestarilleen,
Ja huusi: "Eläköön!", kun mietti: "Kuolkoon!"

KUNINGAS EDWARD.

Nyt hallitsen ma niin kuin sydän toivoi:
Maan rauhaan sain ja ystäviksi veljet.

CLARENCE.

Mit' aiotte nyt tehdä Margareetan?
Isänsä Ranskalle on pantiks pannut
Sisiliat ja Jerusalemin
Ja lähettää ne tänne lunnahiksi.

KUNINGAS EDWARD.

Pois viekää, Ranskaan hänet laivatkaa. —
Ei muuta nyt, kuin nauttikaamme aikaa
Remuilla, juhlilla ja näytelmillä,
Niinkuin on hovin ratoks sopivaa. —
Nyt rummut, torvet soimaan! Pois nyt huoli!
Nyt alkaa hallintamme riemupuoli.

(Menevät.)

SELITYKSIÄ:

[1] *Uskalla siipeäänkään liikutella.* Haukkajahdista otettu kuvaus. Haukkain kaulaan sidottiin kelloja, jotta pyydetävät linnut eivät tohtisi lähteä lentoon.

[2] *Sata puntaa olkihuiskasta.* Toraisiin tai irstaisiin naisiin kiinnitettiin häpeärangaistukseksi olkihuiska. Sen näyttäminenkin naiselle oli jo loukkaus.

[3] *Menelaus* oli aisankannattajain klassillinen perikuva.

[4] *Glosterin herttuakunta tietää paha.* Thomas Woodstock ja Humphrey, kumpikin Glosterin herttuota, olivat tulleet murhatuiksi.

[5] *Päiväksi kauemmin kuin ihme kestää.* Viittaa englantilaiseen sananlaskuun: ei ihme kestä yhdeksää päivää kauemmin.

[6] *Jot' emä viel' ei ole valmiiks nuollut.* Rahvaan luulon mukaan emäkarhu synnytti muodottoman lihamöhkäleen, jota se sitten nuolemalla valmiiksi muodosteli.

[7] *Salli sisarentyttäreni raiskattavan.* Tähän tekoon oli Edward tehnyt itsensä syyppäksi Warwickin omassa kodissa.

[8] *Sano, että minä pajunoksa kannan.* Pajunoksa tai pajuseppel oli hyljätyn lemmen vertauskuva.

[9] *Minusta ei ollut oikein tehty* j.n.e. Rikkaat ja ylhäiset perijättäret olivat kuninkaan holhouksen alaiset.

[10] *En sukuperää ollut alhaista.* Elisabetin äiti oli naimisissa Bedfordin herttuan kanssa ja siis Henrik viidennen käly.

[11] *Käy tänne, sinä toivo Englannin.* Nuori Richmond tuli myöhemmin kuninkaaksi Henrik seitsemännen nimellä ja teki lopun ruusujen sodasta.

[12] *Aesopus* oli kyssäselkä niinkuin Glosterkin.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KUNINGAS HENRIK KUODES III ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is

owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.